

MRSJS 15—FINANČNI INŠTRUMENTI: RAZKRIVANJE IN PREDSTAVLJANJE

Potrditev

Ta mednarodni računovodski standard za javni sektor izhaja predvsem iz mednarodnega računovodskega standarda (MRS) 32 (spremenjen 1998) – Finančni inštrumenti: Razkrivanje in predstavljanje, ki ga je izdal Odbor za mednarodne računovodske standarde – SMRS (International Accounting Standards Committee – IASC). Upravni odbor za mednarodne računovodske standarde – UOMRS (International Accounting Standards Board – IASB) in Fundacija odbora za mednarodne računovodske standarde – FOMRS (International Accounting Standards Committee Foundation - IASCF) sta bila ustanovljena leta 2001 in tako nadomestila SMRS. Mednarodni računovodski standardi, ki jih je izdal SMRS, ostajajo v veljavi dokler jih UOMRS ne spremeni ali prekliče. Izvlečki iz MRS 32 so v tej publikaciji Odbora za javni sektor, ki deluje v okviru Mednarodnega združenje računovodskih strokovnjakov (Public Sector Committee), povzeti z dovoljenjem UOMRS.

Potrjeno besedilo MRS je tisto, ki ga je UOMRS objavil v angleščini in ga lahko dobite neposredno pri IASB Publications Department, 7th floor, 166 Fleet Street, London EC4A 2DY, United Kingdom.

E-naslov: publications@iasb.org

Internet: <http://www.iasb.org>

Avtorske pravice za MRS, osnutke za razpravo ter druge publikacije SMRS in UOMRS si pridržuje Fundacija Odbora za mednarodne računovodske standarde (International Accounting Standards Committee Foundation - IASCF).

“IAS,” “IASB,” “IASC,” “IASCF” in “International Accounting Standards” so registrane blagovne znamke IASCF in se ne smejo uporabljati brez njegovega dovoljenja.

MRSJS 15— FINANČNI INSTRUMENTI: RAZKRIVANJE IN PREDSTAVLJANJE

VSEBINA

	Člen
Namen	
Področje	1–8
Opredelitve	9–21
Predstavljanje.....	22–47
Obveznosti in čista sredstva/kapital	22–28
Razvrstitev sestavljenih finančnih instrumentov glede na izdajatelja.....	29–35
Obresti, dividende, izgube in dobički.....	36–38
Pobotanje finančnih sredstev in finančnih obveznosti.....	39–47
Razkrivanje	48–101
Razkritje usmeritev obvladovanja tveganja.....	50–53
Roki, okoliščine in računovodske usmeritve	54–62
Obrestno tveganje.....	63–72
Zaupanjško (kreditno) tveganje.....	73–83
Poštena vrednost.....	84–94
Finančna sredstva, knjižena v znesku, ki presega pošteno vrednost.....	95–97
Varovanje pričakovanih prihodnjih poslov pred tveganji.....	98–100
Druga razkritja.....	101
Prehodna določba.....	102
Datum uveljavitve.....	103–104
Priloga 1: Vodič o uporabi (standarda)	
Priloga 2: Zgledi uporabe standarda	
Priloga 3: Zgledi zahtevanih razkritij	
Primerjava z MRS 32	

Člene tega standarda, ki so natisnjeni s krepkimi črkami, je treba brati v povezavi s pojasnjevalnimi členi tega standarda, ki so natisnjeni v običajni pisavi, ter »Uvodom v mednarodne računovodske standarde za javni sektor«. Mednarodni računovodski standardi za javni sektor niso namenjeni za uporabo pri nepomembnih postavkah.

Nekateri subjekti javnega sektorja, kot so vlade držav in finančne inštitucije javnega sektorja imajo v posesti več vrst finančnih instrumentov. Kljub temu nekatere vladne organizacije ne izdajajo finančnih instrumentov oziroma jih ne posedujejo. V takšnih primerih je uporaba standarda omejena, sestavljalci računovodskih izkazov bodo morali določiti tiste vidike standarda, ki se nanje nanašajo. Namen vodiča o uporabi, ki se nahaja v prilogi 1 je pomagati sestavljalcem pri tej nalogi.

Namen

Živahnost razvoja mednarodnih finančnih trgov je povzročila zelo razširjeno uporabo vrste finančnih instrumentov, od tradicionalnih temeljnih instrumentov, kot so navadne obveznice, pa do različnih oblik izpeljanih instrumentov, kot so zamenjave obrestnih mer. Subjekti javnega sektorja uporabljajo pri poslovanju več vrst finančnih instrumentov, od preprostih instrumentov, kot so obveznosti in terjatve, do bolj kompleksnih (kot so navzkrižne zamenjave valut za varovanje dogovorjenih obveznosti v tujih valutah). V manjšem obsegu subjekti javnega sektorja izdajajo lastniške (kapitalske) instrumente ali sestavljene dolžniške/kapitalske instrumente. Običajno pride do tega, ko sestavljeni subjekt (skupina) vključuje delno zasebno podjetje pod nadzorom države, ki izdaja kapitalske instrumente na finančnem trgu ali ko subjekt javnega sektorja izdaja dolžniške instrumente, ki se pod določenimi pogoji spremenijo v lastniški delež.

Namen tega standarda je nuditi uporabnikom računovodskih izkazov informacije o pomenu bilančnih in zunajbilančnih postavk finančnih instrumentov o finančnem stanju subjekta javnega sektorja, njegovih dosežkih in denarnih tokovih. V tem standardu ima sklicevanje na »bilanco stanja« v smislu »bilančnih« in »zunajbilančnih« postavk enak pomen kot »izkaz stanja«.

Ta standard predpisuje nekatere zahteve v zvezi s predstavljanjem bilančnih finančnih instrumentov in prepoznava informacije, ki jih je treba razkriti tako v zvezi z bilančnimi (pripoznanimi) kot tudi z zunajbilančnimi (nepripoznanimi) finančnimi instrumenti. Členi, ki se nanašajo na predstavljanje, obravnavajo razvrščanje finančnih instrumentov med obveznosti in čista sredstva/kapital, razvrščanje z njimi povezanih obresti, dividend, prihodkov in odhodkov pa tudi okoliščine, v katerih je treba finančna sredstva in finančne obveznosti med seboj pobotati. Členi, ki se nanašajo na razkrivanje, obravnavajo informacije o dejavnikih, ki vplivajo na znesek, časovni okvir in gotovost bodočih denarnih tokov subjekta, povezanih s finančnimi instrumenti in računovodskimi usmeritvami, ki jih subjekt uporablja v zvezi z instrumenti. Poleg tega ta standard priporoča subjektom razkrivanje informacij o

vrsti in obsegu uporabe finančnih instrumentov, o namenu njihove uporabe, o tveganjih, ki so povezane z njimi, ter o usmeritvah posloводства za obvladovanje teh tveganj.

Področje

1. **Subjekt, ki pripravlja in predstavlja računovodske izkaze na osnovi računovodenja, zasnovanega na nastanku dogodkov, mora uporabljati ta standard pri predstavljanju in razkrivanju finančnih instrumentov.**
2. **Ta standard se uporablja za vse subjekte javnega sektorja razen za podjetja pod nadzorom države.**
3. Podjetja pod nadzorom države morajo ravnati v skladu z mednarodnimi računovodskimi standardi (MRS), ki jih izdaja Odbor za mednarodne računovodske standarde. Smernica odbora za javni sektor številka 1, »Računovodsko poročanje podjetij pod nadzorom države« določa, da morajo MRS upoštevati vsa podjetja, ne glede ali delujejo v zasebnem ali v javnem sektorju. Skladno s tem smernica številka 1 priporoča, da morajo podjetja pod nadzorom države predstavljati računovodske izkaze v vseh bistvenih pogledih v skladu z MRS.
4. **Ta standard je treba uporabljati pri predstavljanju in razkrivanju informacij o vseh vrstah finančnih instrumentov, tako pripoznanih kot nepripoznanih, razen o:**
 - (a) **deležih v odvisnih subjektih, kot jih določa mednarodni standard za javni sektor (MRSJS) 6 – Konsolidirani (skupinski) računovodski izkazi in obračunavanje finančnih naložb v odvisne subjekte;**
 - (b) **deležih v pridruženih subjektih, kot jih določa MRSJS 7 - Obračunavanje finančnih naložb v pridružene subjekte;**
 - (c) **deležih v skupnih vlaganjih (podvigih), kot jih določa MRSJS 8 - Računovodsko poročanje o deležih v skupnih vlaganjih (podvigih);**
 - (d) **obveznostih, ki izhajajo iz zavarovalnih pogodb;**
 - (e) **obveznostih delodajalcev in programov v zvezi s posebnimi pravicami ob upokojitvi, tudi s pokojninami; in**
 - (f) **obveznostih za plačila, ki izhajajo iz družbenih koristi, ki jih zagotavlja subjekt, za katere ne prejme nobenega nadomestila oziroma nadomestila, ki bi bilo približno enakovredno poštenu vrednosti koristi, neposredno v zameno od prejemnikov teh koristi.**

5. Ta standard se ne nanaša na deleže subjekta v čistih sredstvih/kapitalu odvisnih subjektov. Kljub temu pa velja za vse finančne instrumente, ki so zajeti v konsolidiranih (skupinskih) računovodskih izkazih obvladujočega subjekta, ne glede na to, ali ima te instrumente v posesti oziroma jih je izdal obvladujoči subjekt ali odvisni subjekt. Prav tako se ta standard nanaša na finančne instrumente, ki so v posesti skupnega vlaganja (podviga) ali jih je ta izdal in so vključeni v računovodske izkaze vlagatelja bodisi neposredno bodisi na podlagi sorazmernega konsolidiranja (uskupinjevanja).
6. Nekateri sestavljeni subjekti (skupine) javnega sektorja vključujejo subjekte, ki izdajajo zavarovalne pogodbe. Ti subjekti so v obsegu tega standarda. Vendar ta standard izključuje same zavarovalne pogodbe iz svojega obsega. V tem standardu je zavarovalna pogodba, ki zavarovatelja izpostavlja vnaprej določenim tveganjem izgube zaradi dogodkov ali okoliščin, ki se pojavijo ali jih odkrijejo v nekem obdobju, vključno s primeri kot so smrt (v primeru rente preživetje rentnika), bolezen, invalidnost, škoda na stvareh, poškodovanje druge osebe in prekinitve poslovanja. Določbe tega standarda pa veljajo, kadar finančni instrument prevzame obliko zavarovalne pogodbe, vendar v načelu pomeni prenos finančnih tveganj (glejte 49. člen), na primer pri nekaterih vrstah finančnega pozavarovanja in pogodbah o poroštvu finančnih naložb, ki jih izdajajo zavarovalnice javnega sektorja in drugi subjekti. Subjekti, ki prevzamejo obveznosti iz zavarovalnih pogodb, naj pretehtajo, ali je pri predstavljanju in razkrivanju informacij o omenjenih obveznostih uporaba določb tega standarda primerna.
7. Ta standard ne velja za finančne instrumente, ki nastanejo iz obveznosti, povezanih z zaslužki zaposlenih ali obveznosti države, da bo zagotavljala socialne pomoči svojim državljanom, za katere ne prejme neposredno od prejemnikov nobenega nadomestila ali nadomestila, ki ni približno enakovredno poštenu vrednost koristi (na primer starostne pokojnine, nadomestila za brezposelnost, nadomestila za invalidnost in druge oblike finančnih pomoči, ki jo zagotavlja država).
8. Dodatna navodila glede predstavljanja in razkrivanja določenih vrst finančnih instrumentov se nahajajo v mednarodnih in/ali nacionalnih standardnih. Na primer, MRSJS 13 - Najemi vsebuje določene zahteve po razkritjih, ki se nanašajo na finančne najeme.

Opredelitve pojmov

9. V tem standardu so uporabljeni naslednji izrazi, katerih pomeni so opredeljeni:

Kapitalski inštrument je vsaka pogodba, ki dokazuje preostali delež v sredstvih subjekta po odštetju vseh njegovih obveznosti.

Poštena vrednost je znesek, s katerim je mogoče zamenjati sredstvo ali poravnati obveznost med dobro obveščena in voljnima osebama v poslu, v katerem sta medsebojno neodvisni in enakopravni.

Finančno sredstvo je katerokoli sredstvo, ki je:

- (a) denar;
- (b) pogodbeno pravico prejeti denar ali drugo finančno sredstvo od drugega subjekta;
- (c) pogodbeno pravico zamenjati finančne inštrumente z drugim subjektom pod pogoji, ki utegnejo biti ugodni; ali
- (d) kapitalski inštrument drugega subjekta.

Finančni inštrument je vsaka pogodba, na podlagi katere nastane tako finančno sredstvo enega subjekta, kot tudi finančna obveznost ali kapitalski inštrument drugega subjekta.

Blagovne pogodbe, ki dajejo vsaki osebi pravico plačati z denarjem ali kakim drugim finančnim inštrumentom, je treba obračunavati, kot da bi bile finančni inštrumenti, razen blagovnih pogodb, ki (a) so bile sklenjene in še vedno izpolnjujejo pričakovane potrebe subjekta po nakupu, prodaji ali uporabi, (b) so imele tak namen že na začetku in (c) se pričakuje, da bodo poravnane z dobavo.

Finančna obveznost je vsaka obveznost, ki je pogodbeno obveza

- (a) izročiti drugemu subjektu denar ali drugo finančno sredstvo; ali
- (b) zamenjati z drugim subjektom finančne inštrumente pod pogoji, ki utegnejo biti neugodni.

Subjekt utegne imeti pogodbeno obvezo, ki jo lahko poravnava bodisi s plačilom finančnega sredstva bodisi s plačilom v obliki lastnih kapitalskih vrednostnic. Če se v takšnem primeru potrebno število kapitalskih vrednostnic za poravnavo obveze spreminja s spremembami njihove poštene vrednosti, tako, da je celotna poštena

vrednost plačanih kapitalskih vrednostnic vedno enaka znesku pogodbenih obvez, imetnik obveze ni izpostavljen dobičku ali izgubi iz sprememb cen kapitalskih vrednostnic. Takšno obvezo je treba obračunati kot finančno obveznost subjekta.

Zavarovalna pogodba (za namene tega standarda) je pogodba, ki zavarovatelja izpostavlja vnaprej določenim tveganjem izgube zaradi dogodkov ali okoliščin, ki se pojavijo ali jih odkrijejo v nekem obdobju, vključno s primeri kot so smrt (v primeru rente preživetje rentnika), bolezen, invalidnost, škoda na stvareh, poškodovanje druge osebe in prekinitev poslovanja.

Tržna vrednost je znesek, ki ga je mogoče dobiti pri prodaji oziroma treba plačati pri pridobitvi finančnega instrumenta na delujočem trgu.

Denarna finančna sredstva in finančne obveznosti (poimenovane tudi kot finančni instrumenti) so finančna sredstva in finančne obveznosti, ki bodo prejeta ali plačane v določenih ali določljivih denarnih zneskih.

Izrazi, opredeljeni v drugih mednarodnih računovodskih standardih za javni sektor imajo enak pomen tudi v tem standardu in so povzeti v razlagalnem slovarju, ki je objavljen posebej.

10. V tem standardu se izraza »pogodba« in »pogodben« nanašata na dogovor med dvema ali več osebami z jasnimi gospodarskimi posledicami, ki se jim osebi (osebe) sploh ne moreta (morejo) izogniti ali pa imata (imajo) zato le malo možnosti, običajno zato, ker je dogovor izvršljiv po zakonu. Pogodbe, torej tudi finančni instrumenti, imajo lahko različne oblike in niso nujno v pisni obliki.
11. V opredelitvah pojmov v 9. členu se izraz »subjekt« nanaša tudi na organe javnega sektorja, posameznike, družbe z omejeno ali neomejeno odgovornostjo in uradno registrirane organizacije.
12. Deli opredelitev finančnega sredstva in finančne obveznosti vsebujejo tudi izraza finančno sredstvo in finančni instrument, vendar opredelitvi nista popolni. Če gre za pogodbeno pravico ali obveznost zamenjati finančne instrumente, ti povzročijo nastanek finančnih sredstev, finančnih obveznosti ali kapitalskih instrumentov. Nastane lahko veriga pogodbenih pravic ali obveznosti, vendar taka veriga na koncu pripelje do prejema ali plačila denarja oziroma do pridobitve oziroma izdaje kapitalskega instrumenta.
13. Med finančne instrumente spadajo tako temeljni instrumenti kot so terjatve iz poslovanja, obveznosti iz poslovanja in lastniški vrednostni papirji (vrednostnice), kakor tudi izpeljani instrumenti, kot so finančne opcije,

rokovne pogodbe o nakupu ali prodaji finančnih instrumentov in rokovne pogodbe o dobavi valut v prihodnosti, zamenjave obrestnih mer in valutne zamenjave. Izpeljani finančni instrumenti, naj so pripoznani ali ne, ustrezajo opredelitvi pojma finančni instrument in so spriči tega tudi predmet tega standarda.

14. Izpeljani finančni instrumenti povzročajo pravice in obveze, ki pomenijo prenos enega ali več finančnih tveganj, povezanih s prvotnim temeljnim finančnim instrumentom, med osebami, ki so povezane z zadevnim finančnim instrumentom. Pri izpeljanih instrumentih se ne prenese prvotni temeljni finančni instrument ob nastanku pogodbe in tudi ne nujno, da se prenos izvede ob zapadlosti pogodbe.
15. Opredmetena sredstva, kot so zaloge, zemljišča, zgradbe in oprema, najeta opredmetena sredstva ter neopredmetena dolgoročna sredstva, kot je radijski spekter, patenti in blagovne znamke, ne spadajo med finančna sredstva. Obvladovanje takih opredmetenih in neopredmetenih sredstev omogoča ustvarjanje pritokov denarja ali drugih sredstev, ne povzroči pa nastanka pravice do prejema denarja ali drugih finančnih sredstev.
16. Sredstva, kot so kratkoročno nevračunani stroški, katerih prihodnja gospodarska korist je prejem blaga ali storitev, ne pa pravica do prejema denarja ali drugega finančnega sredstva, niso finančna sredstva. Tudi postavke, kot so odloženi prihodki in večina jamstvenih obveznosti, niso finančne obveznosti, ker bi imel verjetni odtok z njimi povezanih gospodarskih koristi obliko dobave blaga in storitev namesto oblike denarja ali drugega finančnega sredstva.
17. Obveznosti ali sredstva, ki nimajo pogodbenih značilnosti, na primer davki na dohodek ali podobnih davkov, nastali zaradi zakonskih obveznosti, ki jih za subjekte javnega sektorja določajo države, niso finančne obveznosti ali finančna sredstva. Mednarodni računovodski standard (MRS) 12 - Davki na dohodek podaja navodila glede obračunavanja davkov na dohodek.
18. Pogodbene pravice in obveznosti, pri katerih ne gre za prenos finančnega sredstva, niso vključene v opredelitev pojma finančni instrument. Na primer nekatere pogodbene pravice (obveznosti), kot so tiste, ki nastanejo na podlagi blagovne rokovne pogodbe, je mogoče poravnati zgolj s prejemom (dobavo) nefinančnih sredstev. Podobno velja za pogodbene pravice (obveznosti), kot so tiste, izvirajoče iz poslovnega najema ali sporazuma po načelu zgraditi-posedovati-poslovati o uporabi opredmetenega sredstva, kot je bolnica, ki jih je mogoče poravnati zgolj s prejemom (dobavo) storitev. V obeh primerih pogodbena pravica ene osebe (pogodbene stranke), da dobi nefinančno sredstvo ali storitev, in ustrezna obveznost druge osebe, ne

povzročita nastanka pravice ali obveznosti ene ali druge osebe, da dobi, dobavi ali zamenja finančno sredstvo. (Glejte Prilogo 2, člene A13–A17.)

19. Možnost za uveljavitev pogodbene pravice ali zahteva po izpolnitvi pogodbene obveznosti je lahko brezpogojna, lahko pa je odvisna od nastanka poslovnega dogodka v prihodnosti. Na primer finančno poroštvo je posojilodajalčeva pogodbeno pravica zahtevati od poroka denar, je pa tudi porokova ustrezna pogodbeno obveznost, da plača posojilodajalcu, če je posojiljemalec plačilno nesposoben. Pogodbeni pravica in obveznost obstajata zaradi preteklega posla ali poslovnega dogodka (prevzem poroštva), čeprav sta posojilodajalčeva možnost, da uveljavi svojo pravico, in zahteva, da porok izpolni svojo pogodbeno obveznost, obe odvisni od morebitne posojiljemalčeve prihodnje plačilne nesposobnosti. Morebitna pravica in obveznost ustrezata opredelitvi pojma finančno sredstvo in finančna obveznost, čeprav mnoga od teh sredstev in obveznosti ne izpolnjujejo pogojev za pripoznanje v računovodskih izkazih. Na primer, nacionalna vlada lahko operaterja infrastrukturnega obrata v zasebnem sektorju varuje pred tveganjem zmanjšane povpraševanja tako, da zagotavlja najnižjo raven prihodkov. Poroštvo je pogojna obveza države, dokler ne postane verjetno, da se bodo prihodki operaterja znižali pod najnižjo raven, za katero je dano poroštvo.
20. Obveznost subjekta, da izda ali izroči svoje kapitalske instrumente, kot je delniška opcija ali, je že sama po sebi kapitalski instrument, in ne finančna obveznost, ker subjektu ni treba izročiti denarja ali kakega drugega finančnega sredstva. Tudi stroški, ki jih ima subjekt z nakupom pravice do ponovne pridobitve svojih kapitalskih instrumentov od druge osebe, se odštejejo od njegovih čistih sredstev/kapitala in niso finančno sredstvo.
21. Manjšinski delež, ki se lahko pojavi v bilanci stanja subjekta na podlagi konsolidiranja (uskupinjevanja) odvisnega podjetja, ni finančna obveznost ali kapitalski instrument tega subjekta. V konsolidiranih (skupinskih) računovodskih izkazih subjekt prikaže deleže ostalih oseb v čistih sredstvih/kapitalu in čistem presežku ali primanjkljaju svojih odvisnih subjektov v skladu z MRSJS 6. V skladu s tem je treba finančni instrument, ki je pri odvisnem subjektu razvrščen med kapitalske instrumente, izločiti iz konsolidiranja (uskupinjevanja), če je v posesti obvladujočega subjekta, ali pa ga mora prikazati obvladujoči subjekt v konsolidirani (skupinski) bilanci stanja kot manjšinski delež, in to ločeno od čistih sredstev/kapitala svojih delničarjev. Finančni instrument, razvrščen med finančne obveznosti odvisnega subjekta, ostane obveznost tudi v konsolidirani (skupinski) bilanci stanja obvladujočega subjekta, če se pri konsolidiranju (uskupinjevanju) ne izloči kot stanje v skupini subjektov. Računovodsko obravnavanje obvladujočega subjekta pri konsolidiranju (uskupinjevanju)

ne vpliva na podlago za predstavitev, ki jo uporabi odvisni subjekt v svojih računovodskih izkazih.

Predstavljanje

Obveznosti in čista sredstva/kapital

22. **Izdajatelj finančnega instrumenta mora tak instrument ali njegove sestavne dele razvrstiti med obveznosti ali med čista sredstva/kapital v skladu z vsebino pogodbenega dogovora pri prvem pripoznanju in opredelitvi pojmov finančna obveznost in kapitalski instrument.**
23. Vsebina finančnega instrumenta in ne njegova pravna oblika je odločujoča za njegovo razvrstitev v izdajateljevem bilanci stanja. Vsebina in pravna oblika morata biti med seboj skladni, vendar ni vedno tako. Na primer nekateri finančni instrumenti po pravni obliki spadajo med postavke kapitala, po vsebini pa so obveznosti, medtem ko imajo drugi lahko značilnosti kapitalskih instrumentov in značilnosti finančnih obveznosti. Instrument se razvrsti na podlagi ocene njegove vsebine, ko se prvič pripozna. Ta razvrstitev se ohranja na vsak naslednji datum poročanja, dokler se finančni instrument ne izloči iz bilance stanja subjekta. Razvrstitev finančnih instrumentov bodisi kot obveznosti bodisi kot čista sredstva/kapital ni bistvenega pomena za vrsto poročevalnih subjektov v javnem sektorju.
24. Razvrstitev finančnih instrumentov na obveznosti in čista sredstva/kapital je potrebna zaradi različnih tveganj, ki so povezana z njimi. Subjekti s finančnimi instrumenti, ki so razvrščeni kot obveznosti morajo razkriti informacije o izpostavljenosti obrestnemu tveganju v skladu s 63. členom in pripoznati obresti, dividende, izgube in dobičke kot prihodke ali odhodke v skladu s 36. členom. 36. člen prav tako določa, da mora izdajatelj za izplačila imetnikom finančnih instrumentov, ki so razvrščeni med kapitalske instrumente neposredno bremeniti čista sredstva/kapital.
25. Medtem ko subjekti javnega sektorja kapitalski instrument pogosto posedujejo kot naložbo (finančno sredstvo), ni običajno, da bi subjekti javnega sektorja izdajali kapitalske instrumente osebam izven sestavljenega subjekta (skupine) razen, če je odvisni subjekt delno v zasebni lasti. Kljub temu se uporaba finančnih instrumentov v javnem sektorju razvija in razvrstitev s strani izdajatelja mora biti opravljena v prvi vrsti glede na vsebino in šele potem obliko.
26. Najpomembnejša značilnost pri razlikovanju med finančno obveznostjo in kapitalskim instrumentom je obstoj pogodbene obveznosti ene osebe na podlagi finančnega instrumenta (izdajatelja), da bodisi izroči denar ali kako drugo finančno sredstvo drugi osebi (imetniku) bodisi zamenja kak drug

finančni instrument z imetnikom pod pogoji, ki utegnejo biti za izdajatelja neugodni. Kadar obstaja taka pogodbeno obveznost, instrument ustreza opredelitvi pojma finančna obveznost, ne glede na to, kako bo omenjena pogodbeno obveznost izpolnjena. Omejitev izdajateljeve možnosti, da izpolni svojo obveznost, kot je na primer pomanjkanje deviz ali potreba po pridobitvi dovoljenja uradnega organa za plačilo, ne zanika izdajateljeve obveznosti ali imetnikove pravice, ki izhaja iz takega instrumenta.

27. Kadar finančni instrument ne povzroči pri izdajatelju nastanka pogodbene obveznosti izročiti denar ali kako drugo finančno sredstvo oziroma zamenjati drug finančni instrument pod pogoji, ki utegnejo biti neugodni, govorimo o kapitalskem instrumentu. Čeprav ima lahko imetnik kapitalskega instrumenta pravico prejeti sorazmerni delež vseh dividend ali drugih razdelitev iz čistih sredstev/kapitala, izdajatelj nima pogodbene obveznosti izvršiti tako razdelitev.
28. Subjekt javnega sektorja lahko izdaja instrumente s posebnimi pravicami, kot so prednostne delnice. Kadar izdajatelj prednostne delnice sprejme obvezo, da bo delnico kasneje tudi odkupil za določen ali določljiv znesek na določen ali določljiv dan v prihodnosti, ali kadar prednostna delnica daje imetniku pravico zahtevati od izdajatelja njen odkup na določen dan ali po njem za določen ali določljiv znesek, tak instrument ustreza opredelitvi pojma finančna obveznost in ga temu ustrezno tudi razvrstimo. Prednostna delnica, ki ne povzroča izrecno take pogodbene obveznosti, lahko posredno povzroči nastanek pogodbene obveznosti s svojimi roki in pogoji. Na primer prednostna delnica, ki ne zahteva obveznega nakupa ali odkupa, o katerem lahko prosto določa njen imetnik, lahko prinaša pogodbeno pospešeno dividendo, tako da je v dogledni prihodnosti načrtovana tolikšna dividenda, da je njen izdajatelj iz gospodarskih razlogov prisiljen tak instrument odkupiti. V takih okoliščinah je primerna razvrstitev med finančne obveznosti, ker ima izdajatelj malo ali sploh nič možnosti izogniti se odkupu takega instrumenta. Podobno velja, če finančni instrument, označen kot delnica, daje imetniku izbiro, da zahteva odkup, če pride v prihodnosti do dogodka, za katerega je zelo verjetno, da so bo zgodil; tudi v takem primeru razvrstitev instrumenta med finančne obveznosti, ko se prvič pripozna, kaže njegovo vsebino. (Glejte Prilogo 2, člene A7–A8 in A18–A21.)

Razvrstitev sestavljenih finančnih instrumentov glede na izdajatelja

29. **Izdajatelj finančnega instrumenta, ki vsebuje tako sestavino obveznosti kot tudi se sestavino čistih sredstev/kapitala, mora sestavne dele takega instrumenta razvrstiti ločeno v skladu z 22. členom.**
30. Subjekti javnega sektorja običajno ne izdajajo sestavljenih finančnih instrumentov. Izjeme so državna javna podjetja znotraj sestavljenega

subjekta (skupine), ki so delno v zasebni lasti in ki izdajajo sestavljene instrumente na finančnih trgih. Če subjekt javnega sektorja izdaja sestavljene finančne instrumente, zahteva ta standard ločeno predstavljanje sestavin obveznosti in čistih sredstev/kapitala, ki nastanejo na podlagi enega samega finančnega instrumenta, v izdajateljevi bilanci stanja. Pri tem, ko en sam finančni instrument, in ne dva ali več ločenih instrumentov, povzročata sestavine tako obveznosti kot tudi čistih sredstev/kapitala, gre bolj za obliko kot za vsebino. Izdajateljevo finančno stanje je mogoče bolj zvesto predstaviti s prikazom posebej sestavin obveznosti in posebej sestavin čistih sredstev/kapitala, ki jih glede na vrsto vsebuje en sam instrument. (Glejte Prilogo 2, člene A22–A23.)

31. V okviru predstavljanja v bilanci stanja izdajatelj ločeno pripoznava sestavne dele finančnega instrumenta, ki povzroči nastanek izdajateljeve začetne finančne obveznosti, imetniku pa omogoči zamenjati instrument za izdajateljev kapitalski instrument. Obveznica ali podoben instrument, ki ga imetnik lahko zamenja za navadne delnice istega izdajatelja, je tak instrument. Z izdajateljevega stališča ima tak instrument dve sestavini: finančno obveznost (pogodbeni dogovor o izročitvi denarja ali kakega drugega finančnega sredstva) in kapitalski instrument (nakupno opcijo, ki imetniku za določeno obdobje daje pravico zamenjati jo v navadne delnice istega izdajatelja). Gospodarski učinek izdaje takega instrumenta je skoraj enak hkratni izdaji dolžniškega instrumenta z določbo o kratkem roku poravnave obveznosti in varščino za nakup navadnih delnic ali izdaji dolžniškega instrumenta z nakupnimi boni. V vseh naštetih primerih izdajatelj v svoji bilanci stanja prikaže sestavine obveznosti in čistih sredstev/kapitala ločeno.
32. Razvrstitve sestavin obveznosti in čistih sredstev/kapitala zamenljivega instrumenta tukaj ne obravnavamo zaradi spremembe verjetnosti, da bo imetnik izkoristil možnost zamenjave za drug instrument, četudi je videti, da izkoriščena pravica nekaterim imetnikom prinaša koristi. Ni nujno, da se bodo imetniki vedno obnašali na pričakovani način, saj se lahko na primer vpliv na davčne obveznosti precej razlikuje od imetnika do imetnika, poleg tega se s časom spreminja tudi verjetnost zamenjave instrumenta. Izdajateljeva obveznost za bodoča izplačila ostane neporavnana, dokler ne ugasne z zamenjavo, z zapadlostjo instrumenta v plačilo ali na podlagi kakega drugega posla.
33. Finančni instrument lahko vsebuje sestavine, ki niso niti finančne obveznosti niti kapitalski instrumenti izdajatelja. Na primer instrument lahko daje imetniku pravico prejeti za poravnavo nefinančno sredstvo, kot je pravica upravljati z državnim monopolom ali blago, pa tudi možnost to pravico zamenjati za delnice istega izdajatelja. Izdajatelj pripozna in prikaže tak kapitalski instrument (opcijo za zamenjavo) ločeno od sestavin

obveznosti, ki so povezane s sestavljenim instrumentom, ne glede na to, ali so omenjene obveznosti finančne ali nefinančne.

34. Ta standard ne obravnava merjenja finančnih sredstev, finančnih obveznosti in kapitalskih instrumentov, zato ne predpisuje nobene določene metode za pripisovanje knjigovodske vrednosti posameznim sestavinam obveznosti in čistih sredstev/kapitala, ki jih vsebuje en sam instrument. Uporabiti je mogoče te metode:
- (a) Najteže merljivi sestavini (pogosto gre za kapitalski instrument) se pripiše znesek, ki je razlika med instrumentom kot celoto in zneskom, ločeno ugotovljenim za isto sestavino, ki jo je lažje izmeriti; ter
 - (b) Ločeno se izmerijo sestavine obveznosti in sestavine čistih sredstev/kapitala, tako dobljeni zneski pa se po potrebi sorazmerno popravijo, tako da je vsota teh sestavin enaka vrednosti instrumenta kot celote.

Seštevek knjigovodskih vrednosti, pripisanih sestavinam obveznosti in sestavinam čistih sredstev/kapitala, ko se prvič pripoznajo, je vedno enak knjigovodski vrednosti, ki bi se pripisala instrumentu kot celoti. Noben dobiček ali izguba se ne pojavi zaradi pripoznavanja in ločenega predstavljanja sestavin takega instrumenta.

35. Po prvi metodi opisani v 34. členu, subjekt javnega sektorja izda obveznico, ki jo je mogoče zamenjati za kapitalski delež, najprej določi knjigovodsko vrednost finančne obveznosti, in to tako, da razobresti (diskontira) tok bodočih izplačil obresti in glavnice po prevladujoči tržni razobrestovalni meri (diskontni stopnji), ki velja za podobno obveznost, s katero ni povezana sestavina čistih sredstev/kapitala. Knjigovodsko vrednost kapitalskega instrumenta, ki jo predstavlja opcija, ki pomeni možnost zamenjave instrumenta za navadne delnice, je nato mogoče določiti tako, da se od vrednosti sestavljenega instrumenta kot celote odšteje knjigovodska vrednost finančne obveznosti. Po drugi metodi pa izdajatelj določi vrednost opcije neposredno, bodisi tako da upošteva pošteno vrednost podobne opcije, če obstaja, bodisi tako da uporabi model za določanje vrednosti opcij. Vrednost, dobljeno za vsako sestavino posebej, nato prilagodi na obrestni podlagi do višine, ki zagotavlja da je vsota knjigovodskih vrednosti, pripisanih posameznim sestavinam, enaka znesku nadomestila, prejetega za zamenljivo obveznico. (Glejte Prilogo 2, člen A24.)

Obresti, dividende, izgube in dobički

36. **Obresti, dividende, izgube in dobičke, ki so povezani s finančnim instrumentom ali njegovim sestavnim delom in razvrščeni med finančne obveznosti, je treba prikazati v izkazu prihodkov in odhodkov**

bodisi kot odhodke bodisi kot prihodke. Za izplačila imetnikom finančnega instrumenta, ki je razvrščen med kapitalske instrumente, mora izdajatelj neposredno bremeniti čista sredstva/kapital.

37. Razvrstitev finančnega instrumenta v bilanci stanja odloča o tem, ali bodo obresti, dividende, izgube in dobički, ki so z njim povezani uvrščeni med odhodke ali prihodke in ali jih bo izdajatelj prikazal v izkazu prihodkov in odhodkov. Izplačilo dividend za delnice, razvrščene med obveznosti, se torej uvrsti med stroške, tako kot obresti za obveznice, in prikaže v izkazu prihodkov in odhodkov. Podobno izdajatelj v izkazu prihodkov in odhodkov prikaže tudi dobiček ali izgubo, ki sta povezana z odkupom ali refinanciranjem instrumentov, uvrščenih med obveznosti, odkup ali refinanciranje instrumentov, ki so uvrščeni med čista sredstva/kapital, pa prikaže kot gibanje čistih sredstev/kapitala.
38. Dividende, uvrščene med odhodke, je mogoče prikazati v izkazu prihodkov in odhodkov bodisi skupaj z obrestmi za ostale obveznosti bodisi kot ločeno postavko. Razkrivanje obresti in dividend določajo zahteve MRSJS 1 – Predstavljanje računovodskih izkazov. V nekaterih okoliščinah je bistvene razlike med obrestmi in dividendami glede zahtev, kot so odbitki davka, smotrno razkriti ločeno v izkazu prihodkov in odhodkov. Za subjekte, ki so obdavčeni, se navodila o razkrivanju zneskov davčnih učinkov nahajajo v MRS 12.

Pobotanje finančnih sredstev in finančnih obveznosti

39. **Finančno sredstvo in finančno obveznost je treba pobotati ter čisti znesek razkriti v bilanci stanja, če subjekt:**
- (a) **ima uradno izvršljivo pravico pobotati pripoznane zneske; ter**
 - (b) **namerava bodisi poravnati čisti znesek ali unovčiti sredstvo in hkrati poravnati svojo obveznost.**
40. Ta standard zahteva predstavljanje finančnih sredstev in finančnih obveznosti v čistem znesku, če ta nakazuje pričakovane bodoče denarne tokove subjekta, ki so izid poravnave dveh ali več posameznih finančnih instrumentov. Če ima subjekt pravico dobiti ali plačati en sam čisti znesek in če to tudi namerava storiti, ima dejansko le eno samo finančno sredstvo ali finančno obveznost. Na primer, vlada poravnava finančno obveznost lokalni oblasti v čistem znesku (po odštetju finančnega sredstva, ki je bilo v lasti države). V drugih okoliščinah je treba finančna sredstva in finančne obveznosti predstavljati vsake posebej glede na njihove značilnosti kot sredstva ali obveznosti subjekta. (glejte Prilogo 2, člen A25.)
41. Pobotanje pripoznanega finančnega sredstva in pripoznane finančne obveznosti ter predstavitev čistega zneska se razlikuje od prenehanja

pripoznavanja posameznega finančnega sredstva ali finančne obveznosti. Pri pobotanju se ne pripozna dobiček ali izguba, če pa se preneha pripoznavati finančni instrument, to povzroči ne le odstranitev prej pripoznane postavke iz bilance stanja, temveč lahko povzroči tudi pripoznanje dobička ali izgube.

42. Pravica do pobotanja je dolžnikova zakonita pravica po pogodbi ali na drugi podlagi, da poravna ali kako drugače izloči celotni znesek ali le del zneska, ki ga dolguje upniku, tako da pri pobotanju tega zneska uporabi znesek, ki mu ga dolguje upnik. V nenavadnih okoliščinah ima lahko dolžnik zakonito pravico uporabiti znesek, ki mu ga dolguje tretja oseba, za poravnavo zneska, ki ga sam dolguje upniku, če obstaja o tem med vsemi tremi osebami dogovor, ki jasno določa dolžnikovo pravico do pobotanja. Ker je pravica do pobotanja zakonita pravica, so lahko okoliščine v prid tej pravici različne od enega pravnega sistema do drugega, zato je treba biti previden pri ugotavljanju, kateri zakoni veljajo za razmerja med osebami.
43. Obstoj pravice do pobotanja finančnega sredstva in finančne obveznosti, ki jo je mogoče pravno uveljaviti, vpliva na pravice in obveznosti, povezane s finančnim sredstvom ali finančno obveznostjo, lahko pa tudi bistveno vpliva na izpostavljenost subjekta zaupanjiskim (kreditnim) in likvidnostnim tveganjem. Obstoj te pravice sam po sebi še ni zadostna podlaga za pobotanje. Če ni hkrati tudi namena uveljaviti pravice do poravnave, sam obstoj pravice do pobotanja ne vpliva niti na znesek, niti na časovni okvir bodočih denarnih tokov subjekta. Če ima subjekt namen uveljaviti pravico do pobotanja in hkrati poravnati svoje obveznosti, predstavitev sredstva in obveznosti v čisti vrednosti ustrezneje kaže zneske in časovni okvir pričakovanih bodočih denarnih tokov, pa tudi tveganja, ki so jim omenjeni denarni tokovi izpostavljeni. Namera ene ali obeh oseb, da se poravnata v čisti vrednosti, brez zakonite pravice do poravnave še ni dovolj, da bi upravičila pobotanje, ker ostanejo pravice in obveznosti, povezane s posameznim finančnim sredstvom in finančno obveznostjo, nespremenjene.
44. Na namere subjekta, povezane s poravnavanjem posameznih sredstev in obveznosti, lahko vplivajo njegovi redni poslovni običaji, zahteve finančnih trgov in druge okoliščine, ki lahko omejijo možnost istočasne poravnave čistega zneska ali poravnave nasploh. Če ima subjekt pravico do pobotanja, nima pa namena poravnati čistega zneska ali unovčiti sredstva in poravnati obveznosti, je treba vpliv te pravice na izpostavljenost subjekta zaupanjiskemu (kreditnemu) tveganju razkriti v skladu s 73. členom.
45. Do hkratne poravnave dveh finančnih instrumentov lahko pride na primer v okviru delovanja obračunske finančne ustanove na organiziranem finančnem trgu ali v neposredni menjavi. V takih okoliščinah so dejanski denarni tokovi enaki enemu čistemu znesku, izpostavljenosti zaupanjiskemu

(kreditnemu) ali likvidnostnemu tveganju pa sploh ni. V drugačnih okoliščinah lahko subjekt poravna dva instrumenta tako, da prejme in plača ločena zneska, s tem pa se izpostavi zaupanjškemu (kreditnemu) tveganju za celotni znesek sredstva oziroma likvidnostnemu tveganju za celotni znesek obveznosti. Tako izpostavljanje tveganju je lahko bistveno, četudi je razmeroma kratko. Spričo tega se unovčitev finančnega sredstva in poravnava finančne obveznosti štejeta za hkratni le takrat, ko se posla zgodita v istem trenutku.

46. Pogoji navedeni v 39. členu, na splošno niso izpolnjeni in pobotanje je običajno neustrezno, če:
- (a) se uporablja več finančnih instrumentov, da bi posnemali značilnosti enega samega finančnega instrumenta (na primer pri »sintetičnem instrumentu«);
 - (b) nastanejo finančna sredstva in finančne obveznosti na podlagi finančnih instrumentov, ki so enako izvorno izpostavljeni tveganju (na primer sredstva in obveznosti v portfelju rokovnih pogodb o dobavi valut v prihodnosti ali drugih izpeljanih instrumentov), udeleženci v poslih pa so različni;
 - (c) so finančna ali druga sredstva zastavljena kot jamstvo za poravnavo izključno tistih finančnih obveznosti, ki jih po pogodbi ni mogoče poravnati iz nobenih drugih sredstev;
 - (d) so namenska finančna sredstva izločena in se zbirajo v dolžnikovem imenu za razbremenjevanje obveznosti, ne da bi jih upnik sprejel kot poravnavo obveznosti (na primer sredstva, izločena za vračilo); ali
 - (e) je pričakovati, da bo obveznosti, nastale zaradi poslovnih dogodkov, ki so povzročili izgubo, morala poravnati tretja oseba, ker bo prišlo do odškodninskega zahtevka na podlagi zavarovalne police.
47. Subjekt, ki se ukvarja z mnogimi posli s finančnimi instrumenti, v katerih nastopa samo ena nasprotna oseba (stranka), lahko s tako osebo sklene »splošni dogovor o vzajemnem pobotanju«. Pri takem dogovoru gre za eno samo poravnavo vseh finančnih instrumentov, ki so vključeni v dogovor v čistem znesku v primeru neplačila po katerikoli pogodbi ali če se kaka pogodba razdre. Take dogovore običajno uporabljajo finančne inštitucije, ki se tako zavarujejo pred morebitno izgubo v primeru stečaja ali drugih poslovnih dogodkov, zaradi katerih ena oseba ne bi mogla izpolniti svojih obveznosti. Splošni dogovor o vzajemnem pobotanju navadno daje pravico do pobotanja, ki jo je mogoče pravno uveljaviti in ki vpliva na unovčitev oziroma poravnavo posameznih finančnih sredstev in finančnih obveznosti samo v nekaterih primerih neplačila ali v drugih okoliščinah, kakršnih ni pričakovati pri običajnem poslovanju. Splošni dogovor o vzajemnem

pobotanju pa ni podlaga za pobotanje, razen kadar je zadoščeno obema sodiloma iz 39. člena. Če se finančna sredstva in finančne obveznosti, vključeni v splošen dogovor o vzajemnem pobotanju, ne pobotajo, je treba vpliv takega dogovora na izpostavljenost subjekta zaupanjškemu (kreditnemu) tveganju razkriti v skladu s 73. členom.

Razkrivanje

48. Namen razkritij, ki jih zahteva ta standard, je zagotoviti informacije, potrebne za boljše razumevanje pomena bilančnih in zunajbilančnih finančnih instrumentov za finančno stanje, dosežke poslovanja in denarne tokove subjekta pa tudi za lažje ocenjevanje zneskov, časovnega okvira in gotovosti bodočih denarnih tokov, povezanih z omenjenimi instrumenti. Poleg zagotavljanja določenih informacij o stanju in poslih v zvezi s posameznim finančnim instrumentom naj bi subjekti razpravljali o obsegu uporabe finančnih instrumentov, z njimi povezanih tveganjih in namenih njihove uporabe. Razprava o usmeritvah posloводства za obvladovanje tveganj, povezanih s finančnimi instrumenti, tudi o usmeritvah glede zadev, kot so varovanje pred tveganji, izogibanje prevelikemu kopičenju tveganja in zahteve po varščini, ki lahko omili zaupanjško (kreditno) tveganje, zagotavlja koristen dodaten pogled na stvari, neodvisen od posameznih instrumentov, ki v nekem trenutku še niso poravnani. Nekateri subjekti zagotavljajo take informacije v pripombah, ki spremljajo njihove računovodske izkaze, torej niso del teh izkazov.
49. Posli s finančnimi instrumenti lahko pomenijo tudi to, da en subjekt prevzame ali prenese na drugo osebo eno ali več finančnih tveganj, ki jih bomo opisali. Zahtevana razkritja zagotavljajo informacije, ki so v pomoč uporabnikom računovodskih izkazov pri ocenjevanju velikosti tveganja, povezanega tako s pripoznanimi kot tudi nepripoznanimi finančnimi instrumenti.
- (a) Cenovno tveganje - obstajajo tri vrste cenovnega tveganja: valutno tveganje, obrestno tveganje in tržno tveganje.
- (i) Valutno tveganje je tveganje, da bo vrednost finančnega instrumenta nihala zaradi sprememb deviznih tečajev.
- (ii) Obrestno tveganje je tveganje, da bo vrednost finančnega instrumenta nihala zaradi sprememb tržnih obrestnih mer.
- (iii) Tržno tveganje je tveganje, da bo vrednost finančnega instrumenta nihala zaradi sprememb tržnih cen, pa naj jih povzročijo dejavniki, povezani s posameznim vrednostnim papirjem ali njenim izdajateljem, ali pa dejavniki, ki vplivajo na vse vrednostne papirje, s katerimi trgujejo na trgu.

Izraz »cenovno tveganje« vsebuje ne le možnost izgube, temveč tudi možnost dobička.

- (b) Zaupanjso (kreditno tveganje) - zaupanjso (kreditno) tveganje je tveganje, da ena oseba, vključena v pogodbo o finančnem instrumentu, ne bo izpolnila obveznosti in bo povzročila drugi osebi finančno izgubo.
- (c) Likvidnostno tveganje - likvidnostno tveganje, imenovano tudi tveganje pri zagotavljanju finančnih sredstev, je tveganje, da bo subjekt naletel na težave pri zbiranju finančnih sredstev, potrebnih za izpolnitev finančnih obvez, povezanih s finančnimi instrumenti. Likvidnostno tveganje je lahko posledica nezmožnosti subjekta da bi hitro prodal finančno sredstvo za znesek, ki je blizu njegovi pošteni vrednosti. Nekateri subjekti javnega sektorja, kot je vlada, se lahko likvidnostnemu tveganju izognejo tako, da zvišajo davke ali druge dajatve, ki jih pobirajo.
- (d) Tveganje denarnih tokov - je tveganje, da bodo zneski prihodnjih denarnih tokov, povezani z denarnim finančnim instrumentom, nihali. Na primer pri dolžniškem instrumentu s spreminjajočo se obrestno mero taka nihanja povzročijo spremembo dejanske obrestne mere finančnega instrumenta, običajno pa takega nihanja ne spremlja tudi ustrezna sprememba njegove poštene vrednosti.

Razkritje usmeritev obvladovanja tveganja

- 50. **Subjekt mora opisati svoje namene in usmeritve obvladovanja finančnega tveganja, tudi svojo usmeritev varovanja pred tveganjem po glavnih skupinah predvidenih poslov, za katere se uporablja obračunavanje varovanja pred tveganjem.**
- 51. Ta standard ne predpisuje niti oblike, v kateri je treba razkriti zahtevane informacije, niti mesta, kjer morajo biti prikazane v računovodskih izkazih. V zvezi s pripoznanimi finančnimi instrumenti teh informacij ni treba še enkrat prikazati v pojasnilih k računovodskim izkazom, če so predstavljena na obrazcu bilance stanja. Če pa gre za nepripoznane finančne instrumente, so informacije v pojasnilih ali prilogah glavni način razkrivanja. Razkritja so lahko kombinacija opisov in posameznih številčnih podatkov, ki ustrezajo vrsti instrumentov in njihovemu sorazmernemu pomenu za subjekt.
- 52. Določanje ravni podrobnosti pri razkrivanju posameznih finančnih instrumentov je stvar osebne presoje, pri čemer je treba upoštevati sorazmerni pomen teh instrumentov. Najti je treba ravnotežje med nevarnostjo preobremenitve računovodskih izkazov s preveč podrobnostmi, ki najbrž ne bodo pomagale uporabnikom računovodskih izkazov, in

zamegljevanjem bistvenih informacij zaradi pretiranega združevanja informacij. Če je subjekt na primer pogodbeni stranka v številni poslih s finančnimi instrumenti, ki imajo podobne značilnosti, nobena posamezna pogodba pa ni bistvena, je potrebno povzeti informacije in nakazati, na katere posamezne vrste finančnih instrumentov se nanašajo. Na drugi strani pa utegne biti pomembno prikazati konkretne informacije o posameznem instrumentu, če je ta na primer pomembna sestavina dolgoročnega financiranja subjekta.

53. Poslovodstvo subjekta združuje finančne instrumente v posamezne vrste, primerne za tiste informacije, ki jih bo subjekt razkril, pri tem pa upošteva zadeve, kot so značilnosti instrumentov, ali so pripoznani ali ne in če so, podlago za merjenje, ki jo je subjekt uporabil. Na splošno se določajo vrste na podlagi razlikovanja med postavkami, izkazanimi po nabavni vrednosti, in postavkami, izkazanimi po pošteni vrednosti. Če se zneski, prikazani v pojasnilih ali prilogah, nanašajo na pripoznana sredstva ali obveznosti, je treba zagotoviti dovolj informacij za uskladitev z ustreznimi postavkami v bilanci stanja. Če je subjekt pogodbeni stranka v poslih s finančnimi instrumenti, ki jih ta standard ne obravnava, kot so obveznosti na podlagi pokojninskih programov ali zavarovalnih pogodb, so taki instrumenti vrsta ali vrste finančnih sredstev oziroma finančnih obveznosti, ki jih je treba razkriti ločeno od tistih, o katerih je govor v tem standardu.

Roki, okoliščine in računovodske usmeritve

54. **Za vsako vrsto finančnega sredstva, finančne obveznosti in kapitalskega instrumenta, naj so pripoznani ali ne, mora subjekt razkriti:**
- (a) **informacije o obsegu in vrsti finančnih instrumentov, tudi pomembne roke in okoliščine, ki lahko vplivajo na znesek, časovni okvir in gotovost bodočih denarnih tokov; ter**
 - (b) **sprejete računovodske usmeritve in metode, tudi uporabljena sodila za pripoznavanje in uporabljeno podlago za merjenje.**
55. Pogodbeni roki in okoliščine v zvezi s finančnim instrumentom so pomemben dejavnik, ki vpliva na znesek, časovni okvir in gotovost bodočih prejemkov in izdatkov oseb, ki so povezane z instrumentom. Če so pripoznani ali nepripoznani instrumenti pomembni za sedanje finančno stanje subjekta ali za njegov bodoči izd poslovanja, bodisi vsak zase bodisi kot vrsta, je treba roke in okoliščine v zvezi z njimi razkriti. Če noben instrument sam zase ni bistven za bodoče denarne tokove posameznega subjekta, je treba opisati bistvene značilnosti instrumentov v ustreznih skupinah sorodnih instrumentov.

56. Če finančni instrumenti, ki jih ima v posesti ali jih je izdal subjekt, bodisi posamič bodisi kot skupina povzročajo možno bistveno izpostavljenost tveganjem, opisanim v 49. členu, spadajo med pogoje in okoliščine, ki zahtevajo razkritje, tudi tile:
- (a) vrednost glavnice, navedeni, nominalni ali kak drug znesek, ki je lahko pri nekaterih izpeljanih instrumentih, kot so obrestne zamenjave, vrednost (imenovana namišljena vrednost), na kateri so zasnovana bodoča plačila;
 - (b) rok zapadlosti v plačilo, prenehanja veljavnosti ali izvršitve;
 - (c) možnosti izbire za predčasno poravnavo, ki jih ima katera izmed oseb, povezanih z instrumentom, tudi obdobje, v katerim, ali dan, na katerega je mogoče možnosti izbire uveljaviti, ter poravnalna cena ali obseg cen;
 - (d) možnosti izbire, ki jih ima katera izmed oseb, povezanih z instrumentom, za pretvorbo v ali zamenjavo za kak drug finančni instrument oziroma kako drugo sredstvo ali obveznost, tudi obdobje, v katerem, ali dan, na katerega je mogoče možnost izbire uveljaviti, ter razmerje (razmerja) pretvorbe oziroma zamenjave;
 - (e) znesek in časovni okvir načrtovanih bodočih prejemkov ali plačil glavnice instrumenta, tudi odplačil obrokov in zahtev glede sredstev, izločenih za odplačevanje, ali podobnih zahtev;
 - (f) prikazana obrestna mera ali znesek obresti, dividende ali drugih obdobjnih donosov glavnice in časovni načrt plačil;
 - (g) jamstvo, če gre za finančno sredstvo, ali zastava, če gre za finančno obveznost;
 - (h) valuta, v kateri se zahtevajo prejemki in plačila, če gre za instrument, katerega denarni tokovi so izraženi v valuti, ki ni tista, v kateri poroča subjekt;
 - (i) informacije, opisane v točkah (a) do (h), za instrument, prevzet v zamenjavi, če gre za instrument, pridobljen za zamenjavo; ter
 - (j) vsaka določba, ki se nanaša na instrument ali z njim povezan dogovor, ki bi, če bi bil kršen, bistveno spremenil vse druge okoliščine, povezane z instrumentom (na primer najvišji koeficient dolgovne pokritosti sredstev/kapitala v klavzuli sporazuma o izdaji obveznice, zaradi katerega kršitve bi glavnica obveznice takoj zapadla v plačilo).
57. Če se predstavitev finančnega instrumenta v bilanci stanja ne ujema z zakonito obliko instrumenta, je zaželeno, da subjekt v pojasnilih k računovodskimi izkazom pojasni vrsto instrumenta.

58. Uporabnost informacij o obsegu in vrsti finančnih instrumentov je lahko še večja, če te informacije vsebujejo tudi glavne značilnosti razmerij med posameznimi instrumenti, ki lahko vplivajo na znesek, časovni okvir ali gotovost bodočih denarnih tokov subjekta. Na primer: pomembno je razkriti razmerja glede varovanja pred tveganjem, ki morda obstajajo, če ima centralna banka v posesti finančno naložbo v delnice, za katero je kupila prodajno opcijo. Podobno velja tudi za razkrivanje razmerij med sestavnimi deli »sintetičnih instrumentov«, kot so obveznosti s stalno obrestno mero, ki nastanejo tako, da si subjekt izposodi sredstva po spremenljivi obrestni meri, nato pa sklene dogovor o zamenjavi spremenljive obrestne mere za stalno. V vsakem primeru subjekt predstavi posamezna finančna sredstva in finančne obveznosti v svoji bilanci stanja glede na vrsto, in to bodisi ločeno bodisi po vrstah finančnih sredstev ali finančnih obveznostih, v katere spadajo. Koliko se izpostavljenost tveganju spreminja zaradi razmerij med sredstvi in obveznostmi, lahko uporabniki računovodskih izkazov vidijo na podlagi informacij, kakršne so opisane v 56. členu, v nekaterih okoliščinah pa je potrebno nadaljnje razkritje.
59. V skladu z MRSJS 1 subjekt zagotavlja jasno in točno razkrivanje vseh bistvenih računovodskih usmeritev, tudi sprejetih splošnih načel in metode uporabe teh načel v zvezi s pomembnimi posli in okoliščinami, ki nastajajo v poslovanju subjekta. V zvezi s finančnimi instrumenti se razkrijejo:
- sodila, uporabljena pri odločanju, kdaj pripoznati finančno sredstvo ali finančno obveznost v bilanci stanja in kdaj ju ne pripoznati več;
 - podlage, uporabljene za merjenje finančnih sredstev in finančnih obveznosti tako ob prvem pripoznanju kot tudi kasneje; in
 - podlage za pripoznavanje in merjenje prihodkov in odhodkov, izvirajočih iz finančnih sredstev in finančnih obveznosti.
60. Med vrste poslov, za katere utegne biti potrebno razkritje bistvenih računovodskih usmeritev, spadajo tudi:
- prenosi finančnih sredstev, kadar se prenosnik stalno zanima za sredstva ali je povezan z njimi, kot v primerih vrednostničenja finančnih sredstev (zamenjave tržnih vrednostnih papirjev (vrednostnic) za druge prenosljive finančne instrumente), dogovorov o ponovnem nakupu in dogovorov o povratnem nakupu;
 - prenosi finančnih sredstev na skrbnika za poravnavanje v plačilo ob zapadlosti obveznosti, ne da bi bila prenositeljeva obveznost poravnana v trenutku prenosa, na primer prenos na sklad, v katerega subjekt vplača denarna sredstva za poravnavo finančnih obveznosti;

- (c) pridobitev ali izdaja ločenih finančnih instrumentov kot delov vrste poslov, namenjenih združitvi učinkov pridobitve ali izdaje enega samega instrumenta;
- (d) pridobitev ali izdaja finančnih instrumentov kot zavarovanj pred tveganji, kot zamenjava obrestnih mer z namenom zavarovati obveznost iz finančnega najema;
- (e) pridobitev ali izdaja denarnih finančnih instrumentov, z določeno obrestno mero, ki se razlikuje od obrestne mere, prevladujoče na trgu na dan izdaje, kot je izdaja državnih obveznic s popustom. (Glejte Prilogo 2, člen A26).

61. Razkritja računovodskih usmeritev nakazujejo ne le to, ali je subjekt v zvezi s posamezno vrsto sredstev ali obveznosti uporabil za merjenje nabavno vrednost, pošteno vrednost ali kako drugo podlago, temveč tudi metodo uporabe te podlage, da bi uporabnikom računovodskih izkazov zagotovili dovolj informacij, ki bi jim omogočile razumeti podlago za merjenje finančnih sredstev in finančnih obveznosti. Na primer za finančne instrumente, prikazane na podlagi nabavne vrednosti, mora subjekt včasih razkriti, kako obračunava:

- (a) nabavno vrednost ali stroške izdaje;
- (b) premije in popuste za denarna finančna sredstva in finančne obveznosti;
- (c) spremembe ocenjene vrednosti določljivih bodočih denarnih tokov, povezanih z denarnim finančnim instrumentom, kot je obveznica, indeksirana na podlagi cen proizvajalcev;
- (d) spremembe okoliščin, ki povzročijo bistveno negotovost glede pravočasne unovčljivosti vseh pogodbenih zneskov, ki izhajajo iz denarnih finančnih sredstev;
- (e) zmanjšanja poštene vrednosti finančnih sredstev pod knjigovodsko vrednost; ter
- (f) prestrukturirane finančne obveznosti.

V zvezi s finančnimi sredstvi in finančnimi obveznostmi, izkazanimi po poštenu vrednosti, subjekt prikaže, ali so knjigovodske vrednosti določene na podlagi ponujenih tržnih cen, neodvisno določenih ocen vrednosti, analize razobrestenega (diskontiranega) denarnega toka ali po kaki drugi ustrezni metodi, razkriti pa mora tudi vse bistvene domneve, na podlagi katerih so bile te metode uporabljene. (Glejte Prilogo 2, člen A27.)

62. Subjekt mora razkriti podlago za poročanje v izkazu prihodkov in odhodkov o unovčenih in neunovčenih dobičkih in izgubah, obrestih in drugih

postavkah prihodkov in odhodkov, ki so povezane s finančnimi sredstvi in finančnimi obveznostmi. Ta razkritja morajo vsebovati tudi informacije o podlagi za pripoznavanje prihodkov in odhodkov, povezanih s finančnimi instrumenti, ki jih ima subjekt v posesti za varovanje pred tveganji. Če subjekt izkazuje postavke prihodkov in odhodkov v čistih zneskih, čeprav ustrezne postavke finančnih sredstev in finančnih obveznosti v bilanci stanja niso pobotane, je razlog za tako predstavitev treba razkriti, če je njihov učinek bistven.

Obrestno tveganje

63. **Za vsako vrsto finančnega sredstva in finančne obveznosti, naj sta pripoznana ali ne, mora subjekt razkriti informacije, ki se nanašajo na njuno izpostavljenost obrestnemu tveganju, med drugim tudi tele:**
- (a) **pogodbene roke za popravek cen ali roke zapadlosti v plačilo - tiste, ki se pojavijo prej; in**
 - (b) **dejanske obrestne mere, kadar jih subjekt uporablja.**
64. Subjekt zagotavlja informacije glede izpostavljenosti vplivom bodočih sprememb prevladujoče ravni obrestnih mer. Spremembe tržnih obrestnih mer neposredno vplivajo na pogodbeno določene denarne tokove, povezane z nekaterimi finančnimi sredstvi in finančnimi obveznostmi (tveganje denarnih tokov), pa tudi na pošteno vrednost drugih (cenovno tveganje).
65. Informacije o rokih zapadlosti v plačilo ali rokih za spremembe cen, če so ti prej, nakazujejo, za koliko časa so obrestne mere stalne, informacije o dejanskih obrestnih merah pa nakazujejo raven, na kateri so določene. Razkrivanje teh informacij seznanja uporabnike računovodskih izkazov s podlago za ocenjevanje obrestnega tveganja, ki mu je subjekt izpostavljen, torej tudi z morebitnimi dobičkom ali izgubo. Pri instrumentih, pri katerih se cene spreminjajo pred zapadlostjo v plačilo, upošteva tržno obrestno mero, je razkritje roka do naslednje spremembe cene pomembnejše kot razkritje roka zapadlosti v plačilo.
66. Če subjekt želi dopolniti informacije o pogodbeno dogovorjenih rokih za spremembe cen ali rokih zapadlosti v plačilo, se lahko odloči razkriti informacije o pričakovanih rokih spremembe cen ali zapadlosti v plačilo, če se ti roki bistveno razlikujejo od pogodbeno dogovorjenih. Take informacije so lahko zlasti pomembne takrat, ko je na primer subjekt sposoben s precejšnjo zanesljivostjo predvideti vrednost hipotekarnih posojil s stalno obrestno mero, ki jih bodo posojilojemalci vrnili pred rokom zapadlosti v plačilo, te podatke pa uporabi kot podlago za obvladovanje izpostavljenosti obrestnemu tveganju. Dodatna informacija vključuje razkritje dejstva, da temelji na pričakovanju posloводства glede prihodnjih dogodkov, ter pojasnjuje domneve o rokih za spremembe vrednosti ali rokih zapadlosti v

plačilo in kako se te domneve razlikujejo od pogodbeno dogovorjenih rokov.

67. Subjekt prikaže, kateri od njegovih finančnih sredstev in finančnih obveznosti:
- (a) so izpostavljeni cenovnemu tveganju iz naslova obresti, na primer denarna finančna sredstva in finančne obveznosti s stalno obrestno mero;
 - (b) so izpostavljeni tveganju denarnih tokov iz naslova obresti, na primer denarna finančna sredstva in finančne obveznosti s spremenljivo obrestno mero, ki se spreminja s spreminjanjem tržne obrestne mere; ter
 - (c) niso izpostavljeni obrestnemu tveganju, na primer nekatere finančne naložbe v vrednostne papirje.
68. Dejanska obrestna mera (dejanski donos) denarnega finančnega inštrumenta je tista mera, ki se uporabi pri izračunu sedanje vrednosti, da se dobi knjigovodska vrednost inštrumenta. Pri izračunu sedanje vrednosti se uporabi omenjena obrestna mera v povezavi s tokom bodočih prejemkov ali plačil od dneva poročanja do naslednjega roka za popravek vrednosti (zapadlosti v plačilo) in v povezavi s pričakovano knjigovodsko vrednostjo (vrednostjo glavnice) na ta dan. Taka obrestna mera je izvorna obrestna mera za inštrument s stalno obrestno mero, ki ga subjekt izkazuje po amortizirani vrednosti, in sprotna tržna obrestna mera za inštrument s spremenljivo obrestno mero ali inštrument, ki ga subjekt izkazuje po pošteni vrednosti. Včasih se dejanska obrestna mera imenuje raven donosa do zapadlosti v plačilo ali naslednjega datuma popravka vrednosti in to je tudi notranja stopnja donosa posameznega inštrumenta v tem obdobju.
69. Zahteva v 63.(b)členu se nanaša na obveznice, menice ter podobne denarne finančne inštrumente, pri katerih gre za plačila v prihodnosti in ki prinašajo donos imetniku oziroma povzročajo stroške izdajatelju, ti pa kažejo časovno vrednost denarja. Ta zahteva se ne nanaša na finančne inštrumente, kot so nedenarni in izpeljani inštrumenti ki ne prinašajo določljive dejanske obrestne mere. Na primer inštrumenti, kot so izpeljani finančni instrumenti z obrestno mero, med katere uvrščamo tudi posle zamenjave, dogovore o rokovnem tečaju in opcije, so sicer izpostavljeni cenovnim tveganjem ali tveganjem denarnih tokov zaradi sprememb tržnih obrestnih mer, vendar razkritje dejanske obrestne mere ni pomembno. Če pa subjekt zagotavlja informacije o dejanskih obrestnih merah, mora razkriti vpliv varovanja pred tveganjem ali poslov »pretvorbe (konverzije)«, kot so obrestne zamenjave, na njegovo izpostavljenost obrestnemu tveganju.
70. Subjekt je lahko še naprej izpostavljen obrestnim tveganjem, povezanimi s finančnimi sredstvi, ki jih je izločil iz svoje bilance stanja, zaradi posla, kot je vrednostničenje. Obrestnim tveganjem se lahko izpostavi tudi zaradi

posla, pri katerem v bilanci stanja ni pripoznano nobeno finančno sredstvo ali finančna obveznost, kot je prevzeta obveza dati posojilo po stalni obrestni meri ali zagotoviti posojila primarnim proizvajalcem v primeru suše ali pomagati v primeru nesreče. V takih okoliščinah subjekt razkrije informacije, ki uporabnikom računovodskih izkazov omogočajo razumeti tako vrsto kot tudi obseg njegove izpostavljenosti tveganju. V primeru vrednostničenja ali podobnega prenosa finančnih sredstev je v take informacije navadno treba vključiti tudi vrsto prenesenih finančnih sredstev, njihovo navedeno glavnico, obrestno mero in rok zapadlosti v plačilo ter določbe o poslu, ki še naprej povzročajo izpostavljenost obrestnemu tveganju. V primeru prevzema obveze dati posojilo razkritje običajno vključuje tudi prikazano glavnico, obrestno mero in rok zapadlosti v plačilo za znesek, ki naj bi ga subjekt posodil, ter bistvene določbe o tem poslu, ki povzročajo izpostavljenost tveganju.

71. Vrsta poslov, s katerimi se subjekt ukvarja, in njihov obseg na področju finančnih instrumentov določata, ali bo subjekt informacije o obrestnem tveganju predstavil v opisni obliki, v obliki preglednic ali v kombinaciji obojega. Če ima subjekt pomembno število finančnih instrumentov, ki so izpostavljeni obrestnim tveganjem ali tveganjem denarnih tokov, se lahko odloči uporabiti eno ali več tehle metod predstavljanja informacij.
- (a) Knjigovodske vrednosti finančnih instrumentov, ki so izpostavljeni obrestnemu tveganju, lahko prikaže v obliki preglednic po skupinah instrumentov, ki po pogodbi zapadejo v plačilo oziroma se jim popravijo cene:
- (i) v enem letu po datumu poročanja;
 - (ii) v več kot enem in manj kot petih letih od datuma poročanja; ter
 - (iii) v petih letih ali več od datuma poročanja.
- (b) Če na uspešnost poslovanja subjekta bistveno vpliva raven njegove izpostavljenosti obrestnemu tveganju ali spreminjanje izpostavljenosti, je zaželenih o tem več informacij. Subjekt, kot je centralna banka, lahko na primer razkrije ločene skupine knjigovodskih vrednosti finančnih instrumentov, ki po pogodbi zapadejo v plačilo oziroma se jim spremenijo cene:
- (i) v enem mesecu po datumu poročanja;
 - (ii) v več kot enem in manj kot treh mesecih od datuma poročanja; ter
 - (iii) v več kot treh mesecih in v manj kot enem letu od datuma poročanja.

- (c) Subjekt lahko svojo izpostavljenost obrestnemu tveganju oziroma tveganju denarnih tokov prikaže tudi s preglednico, ki prikazuje skupno knjigovodsko vrednost skupin finančnih sredstev in finančnih obveznosti s spremenljivo obrestno mero, ki zapadejo v plačilo v različnih rokih v prihodnosti.
- (d) Informacije o obrestnih merah se lahko razkrivajo za posamezne finančne instrumente, lahko pa se prikažejo tudi tehtane povprečne obrestne mere ali razponi obrestnih mer za vsako vrsto finančnega instrumenta. Subjekt razvrsti instrumente, ki so izraženi v različnih valutah ali imajo pomembno različna zaupajska (kreditna) tveganja, v ločene skupine, kadar zaradi teh dejavnikov za take instrumente veljajo pomembno različne dejanske obrestne mere.

72. V nekaterih okoliščinah subjekt lahko zagotavlja koristne informacije o izpostavljenosti obrestnim tveganjem tako, da prikaže vpliv zamišljene spremembe prevladujočih tržnih obrestnih mer na pošteno vrednost svojih finančnih instrumentov ter na bodoči čisti dobiček in denarne tokove. Take informacije o občutljivosti za obrestne mere so lahko zasnovane na domnevni enoodstotni spremembi tržnih obrestnih mer, ki se pojavi na datum poročanja. Med učinke spremembe obrestnih mer spadajo tudi spremembe prihodka od obresti in odhodka za obresti, ki se nanašata na finančne instrumente s spremenljivo obrestno mero, ter dobička ali izgube, ki so posledica sprememb poštene vrednosti instrumentov s stalno obrestno mero. Prikazana občutljivost za obrestne mere se lahko nanaša zgolj na neposredne vplive spremembe obrestnih mer na obrestovane finančne instrumente, ki jih ima subjekt na datum poročanja, saj običajno ni mogoče zanesljivo napovedati, kakšni bodo posredni vplivi spremembe obrestne mere na finančnih trgih in v posameznih subjektih. Ko subjekt razkriva informacije o občutljivosti za spremembe obrestnih mer, mora prikazati podlago, na kateri je take informacije pripravil, tudi vse bistvene domneve.

Zaupajsko (kreditno) tveganje

73. **Za vsako vrsto finančnih sredstev, naj so pripoznana ali ne, mora subjekt razkriti informacije, ki se nanašajo na njihovo izpostavljenost zaupajskemu (kreditnemu) tveganju, med drugim tudi tele:**
- (a) **vrednost, ki najbolje predstavlja njegovo največjo možno izpostavljenost zaupajskemu (kreditnemu) tveganju na dan poročanja, brez upoštevanja poštene vrednosti vsakega poročstva, če druge osebe ne bi bile sposobne izpolniti svojih obveznosti, ki izhajajo iz finančnih instrumentov; in**
 - (b) **bistveno kopičenje zaupajskega (kreditnega) tveganja.**

74. Subjekt zagotavlja informacije o zaupanskemu (kreditnemu) tveganju, da lahko uporabniki njegovih računovodskih izkazov ocenijo, v kolikšni meri bi nezmožnost drugih oseb izpolniti svoje obveznosti lahko povzročila zmanjšanje vrednosti bodočih denarnih pritokov iz finančnih sredstev, ki so v posesti subjekta na datum poročanja. Nezmožnost te vrste povzroča finančne izgube, ki jih subjekt pripozna v svojem izkazu prihodkov in odhodkov. 73. člen ne zahteva od subjekta, naj razkrije oceno verjetnosti, da bodo v prihodnosti nastale izgube.
75. Nameni razkrivanja zneskov, ki so izpostavljeni zaupanskemu (kreditnemu) tveganju ne glede na morebitne povrnitve na podlagi uporabe varščine (največja možna izpostavljenost subjekta zaupanskemu /kreditnemu/ tveganju), so:
- (a) zagotoviti uporabnikom računovodskih izkazov dosledno merilo za ugotavljanje zneska, ki je izpostavljen zaupanskemu (kreditnemu) tveganju, tako za pripoznana kot tudi za nepripoznana finančna sredstva; in
 - (b) upoštevati možnost, da se največja možna izpostavljenost izgubam lahko razlikuje od knjigovodske vrednosti pripoznanega finančnega sredstva ali poštene vrednosti nepripoznanega finančnega sredstva, ki jo subjekt sicer razkrije v svojih računovodskih izkazih.
76. Pri pripoznanih finančnih sredstvih, ki so izpostavljena zaupanskemu (kreditnemu) tveganju, je običajno knjigovodska vrednost sredstev v bilanci stanja, od katere se odštejejo vse morebitne dolgoročne rezervacije za izgube, tisti znesek, ki je izpostavljen zaupanskemu (kreditnemu) tveganju. Na primer, če gre za obrestno zamenjavo, izkazano po pošteni vrednosti, je običajno največja možna izpostavljenost nevarnosti izgube na datum poročanja knjigovodska vrednost takega inštrumenta, saj ta pomeni na podlagi sprotih tržnih obrestnih mer izračunane stroške nadomestitve zamenjave v primeru plačilne nesposobnosti. V takih okoliščinah ni potrebno nobeno dodatno razkrivanje poleg tistega v bilanci stanja. Na drugi strani pa se lahko največja možna izguba subjekta zaradi nekaterih pripoznanih finančnih sredstev, kar prikazujejo zgledi v 77. in 78. členu, bistveno razlikuje od njihove knjigovodske vrednosti in od drugih razkritih vrednosti, kot je njihova poštena vrednost ali vrednost glavnice. V takih okoliščinah so potrebna razkritja, ki upoštevajo zahteve, izražene v členu 73(a).
77. Finančno sredstvo, za katero velja pravno izvršljiva pravica pobotanja s finančno obveznostjo, v bilanci stanja ni predstavljeno tako, da bi bila od njega že odšteta ustrezna obveznost, razen če naj bi se poravnava zgodila na podlagi čistih zneskov ali hkrati. Kljub temu pa subjekt razkrije obstoj zakonite pravice do pobotanja, ko zagotovi informacije v skladu s 73.

členom. Če mora na primer subjekt dobiti iztržek iz unovčitve finančnega sredstva pred poravnavo finančne obveznosti, katere vrednost je enaka ali večja in v zvezi s katero ima pravico do pobotanja, lahko izkoristi to pravico in se izogne morebitni izgubi, če druga pogodbená stranka ne more izpolniti svojih obveznosti. Če pa bi se subjekt odzval ali bi bilo verjetno, da se bo odzval na neizpolnjevanje obveznosti s podaljšanjem roka unovčljivosti takega finančnega sredstva, bi prišlo do izpostavljenost zaupanjškemu (kreditnemu tveganju), če bi bile spremenjene okoliščine takšne, da bi bilo pričakovati odložitev unovčenja iztržka na čas po datumu, na katerega bi bilo treba poravnati opisano obveznost. Da bi subjekt obvestil uporabnike računovodskih izkazov, koliko je izpostavljenost zaupanjškemu (kreditnemu) tveganju v nekem trenutku zmanjšana, razkrije tako obstoj kot tudi učinek pravice do pobotanja, če je pričakovati, da bo tisto finančno sredstvo unovčeno v predvidenem roku. Kadar zapade v plačilo finančna obveznost, za katero velja pravica do pobotanja pred finančnim sredstvom je subjekt izpostavljen zaupanjškemu (kreditnemu) tveganju v celotni knjigovodski vrednosti takega sredstva, če pogodbená stranka ni sposobna izpolniti sprejetih finančnih obveznosti, potem ko je obveznost že poravnana.

78. Subjekt lahko sklene enega ali več splošnih dogovorov o medsebojnem pobotanju, katerih cilj je omiliti lastno izpostavljenost kreditnim izgubam, vendar ni nujno, da ti dogovori ustrezajo sodilom pobotanja. Če splošni dogovor o medsebojnem pobotanju bistveno zmanjša zaupanjško (kreditno) tveganje, povezano s finančnimi sredstvi, ki niso pobotana s finančnimi obveznostmi iste osebe, lahko subjekt zagotovi več informacij o učinku takega dogovora. Tako razkritje kaže, da:
- (a) je zaupanjško (kreditno) tveganje, povezano s finančnimi sredstvi, vključenimi v splošen dogovor o pobotanju, odpravljeno samo toliko, kolikor bo prišlo do poravnave v plačilo zapadlih finančnih obveznosti do iste osebe po unovčitvi sredstev; ter
 - (b) se lahko zmanjšanje celotne izpostavljenosti subjekta zaupanjškemu (kreditnemu) tveganju, ki je posledica splošnega dogovora o medsebojnem pobotanju, pomembno spremeni kmalu po datumu poročanja, ker na izpostavljenost vpliva vsak posel, ki je del takega dogovora.

Zaželeno je, da subjekt razkrije pogoje splošnega dogovora o medsebojnem pobotanju, ki določajo obseg zmanjšanja zaupanjškega (kreditnega) tveganja.

79. Če zaupanjškega (kreditnega) tveganja, povezanega z nepripoznanimi finančnimi sredstvi, ni ali če je največja možna izpostavljenost tveganju enaka glavnici, prikazani, nominalni ali kaki drugi podobni pogodbeni

vrednosti inštrumenta, razkriti v skladu s 54. členom, ali pošteni vrednosti, razkriti v skladu s 84. členom, niso potrebna nobena dodatna razkritja za izpolnitev zahtev iz člena 73(a). V zvezi z nekaterimi nepripoznanimi finančnimi sredstvi pa se največja možna izguba, ki jo je treba pripoznati, če druga pogodbená stranka, vključena v posel s temeljnim inštrumentom, ne more izpolniti svojih obveznosti, lahko zelo razlikuje od zneskov, ki so razkriti v skladu s 54. in 84. členom. Na primer subjekt ima lahko pravico omiliti izgubo, ki bi jo sicer moralo pokriti, s pobotanjem nepripoznanega finančnega sredstva z nepripoznano finančno obveznostjo. V takih okoliščinah zahteva člen 73(a) razkritje poleg tistega v skladu s 54. in 84. členom.

80. Poroštvo za obveznost druge osebe izpostavlja poroka zaupanjškemu (kreditnemu) tveganju, ki ga je treba upoštevati pri razkritjih na podlagi 73. člena. Tak položaj lahko nastane na primer zaradi posla vrednostničenja, pri katerem subjekt ostane izpostavljen zaupanjškemu (kreditnemu) tveganju, povezanemu s tistimi finančnimi sredstvi, ki jih je izločilo iz svoje bilance stanja. Če mora subjekt zaradi določb, ki so povezane s takim poslom in se nanašajo na možnost povračilnega zahtevka, kupcu takih sredstev povrniti škodo zaradi izgube, je treba razkriti vrsto sredstev, ki jih je subjekt izločil iz svoje bilance stanja, znesek in časovni okvir bodočih denarnih tokov, ki po pogodbi nastanejo na podlagi omenjenih sredstev, ter določbe o povračilnem zahtevku in največjo možno škodo, ki bi lahko nastala zaradi take obveznosti. Tudi če lokalna oblast jamči za obveze subjekta zasebnega sektorja, ki zagotavlja javno infrastrukturo, mora razkriti največjo možno izgubo, ki bi lahko nastala zaradi te obveze v primeru nezmožnosti plačila tega subjekta.
81. Kopičenje zaupanjškega (kreditnega) tveganja je treba razkriti, če ni očitno iz drugih razkritij o vrsti in finančnem stanju subjekta ter če povzroči veliko izpostavljenost izgubi, če druge osebe ne morejo izpolniti svojih prevzetih obveznosti. Prepoznavanje bistvenega kopičenja je stvar presoje poslovodstva, ki mora pri tem upoštevati okoliščine, v katerih je njen subjekt in njegovi upniki.
82. Zaupanjško (kreditno) tveganje se lahko nakopiči zaradi izpostavljenosti enemu samemu dolžniku ali skupini dolžnikov, ki imajo podobne značilnosti, na katerih sposobnost izpolniti prevzete obveze bi lahko podobno vplivale spremembe gospodarskih ali drugih okoliščin. Med značilnosti, zaradi katerih se lahko tveganje nakopiči, spadajo vrsta dejavnosti, ki jih opravljajo dolžniki, na primer panoga, v kateri delujejo, zemljepisno območje, na katerem opravljajo dejavnosti, in raven posojilne sposobnosti skupin posojilojemalcev. Na primer rudnik premoga v državni lasti ima običajno kratkoročne terjatve iz poslovanja, ki nastanejo s prodajo njegovih proizvodov, v zvezi z njimi pa obstaja tveganje neplačila zaradi

gospodarskih sprememb v industriji, kjer se dobavlja električna energija. Banka, ki običajno daje posojila na mednarodnem trgu, ima lahko veliko neporavnanih posojil, ki so jih najele manj razvite države, na njeno možnost izterjati ta posojila pa lahko negativno vplivajo domače gospodarske razmere.

83. Pri razkrivanju kopičenja zaupniškega (kreditnega) tveganja mora subjekt tudi opisati skupno značilnost vsakega posameznega nakopičenja in vrednost največje možne izpostavljenosti zaupniškemu (kreditnemu) tveganju, povezane z vsemi pripoznanimi in nepripoznanimi finančnimi sredstvi, ki imajo tisto skupno značilnost.

Poštena vrednost

84. **Za vsako vrsto finančnega sredstva in finančne obveznosti, naj sta pripoznana ali ne, mora subjekt razkriti informacije, ki se nanašajo na njuno pošteno vrednost. Če zaradi omejitev v zvezi s pravočasnostjo ali stroški ni mogoče dovolj zanesljivo ugotoviti pošteno vrednosti finančnega sredstva ali finančne obveznosti, je treba to dejstvo razkriti skupaj z informacijami o glavnih značilnostih temeljnega finančnega instrumenta, ki se nanašajo na njegovo pošteno vrednost.**
85. Informacije o pošteni vrednosti se zelo pogosto uporabljajo v poslovne namene pri ugotavljanju splošnega finančnega stanja subjekta in pri odločanju o posameznih finančnih instrumentih. Te informacije so pomembne tudi za številne odločitve uporabnikov računovodskih izkazov, saj v mnogih okoliščinah kažejo presojo finančnih trgov glede sedanje vrednosti bodočih denarnih tokov, ki so povezani z instrumentom. Informacije o pošteni vrednosti omogočajo primerjave med finančnimi instrumenti, ki imajo skoraj enake gospodarske značilnosti, ne glede na njihov namen ter ne glede na to, kdaj in kdo jih izda oziroma pridobi. Poštene vrednosti so nevtralna podlaga za ocenjevanje skrbništva ravnateljstva podjetja, tako da kažejo učinke odločitev o nakupu, prodaji ali nadaljnji posesti finančnih sredstev ter o nastanku, nadaljnjem obstoju ali izpolnitvi finančnih obveznosti. Če subjekt finančnega sredstva ali finančne obveznosti v svoji bilanci stanja ne izkaže po pošteni vrednosti, mora z dodatnimi razkritji zagotoviti informacije o pošteni vrednosti.
86. Poštena vrednost finančnega sredstva ali finančne obveznosti se lahko določi s katero izmed več uveljavljenih metod. Pri razkrivanju informacij o pošteni vrednosti je treba razkriti tudi uporabljeno metodo in vse bistvene domneve, na katerih je njena uporaba zasnovana.
87. Opredelitev pojma poštena vrednost temelji na domnevi, da gre za delujoč subjekt, ki nima niti namena niti potrebe, da bi povsem ustavilo ali pomembno skrčilo obseg svojega poslovanja ali se lotilo posla pod

neugodnimi pogoji. Poštena vrednost torej ni znesek, ki bi ga subjekt prejel ali plačal v prisiljenem poslu, pri neprostopoljnem prenehanju obstoja ali prisilni prodaji. Pri določanju poštenih vrednosti svojih finančnih sredstev in finančnih obveznosti pa mora subjekt upoštevati svoje trenutne okoliščine. Na primer pošteno vrednost finančnega sredstva, ki se ga je subjekt odločil v bližnji prihodnosti prodati za gotovino, določa znesek, ki ga subjekt pričakuje od prodaje. Na znesek denarja, ki ga bo subjekt iztržil s takojšnjo prodajo, vplivajo dejavniki, kot sta sprotna plačilna sposobnost subjekta in velikost trga za omenjeno sredstvo.

88. Kadar s finančnim instrumentom trgujejo na dejavnem in plačilno sposobnem trgu, je njegova ponujena tržna cena najboljši dokaz poštene vrednosti. Ustrezna ponujena tržna cena sredstva, ki ga ima subjekt v posesti, ali obveznosti, ki naj bi nastala z izdajo finančnega instrumenta, je običajno trenutna ponujena cena; za sredstvo, ki naj bi ga subjekt šele pridobil, oziroma obveznost, ki naj bi šele nastala, pa je to dnevna ponudba ali zahtevana cena. Če ni na voljo dnevne ponudbe in ponudbenih cen, je lahko cena zadnjega posla podlaga za ugotavljanje trenutne poštene vrednosti, če se med dnevom tega posla in dnevom poročanja gospodarske okoliščine ne spremenijo bistveno. Če subjekt sooča postavke sredstev in obveznosti, lahko kot podlago za ugotavljanje poštenih vrednosti uporabi tudi srednje tržne cene.
89. Če delovanje trga ni redno, če trg ni dobro razvit (na primer nekateri neorganizirani trgi - OTC) ali na njem malo trgujejo glede na število instrumentov, katerih vrednost je treba določiti, na trgu ponujene cene niso v veliko pomoč pri ugotavljanju poštene vrednosti instrumenta. V takih okoliščinah, pa tudi takrat, ko ni na voljo ponujene tržne cene, se lahko uporabijo za ugotavljanje poštene vrednosti metode ocenjevanja, kar je dovolj zanesljivo za zadostitev zahtevam tega standarda. Med metodami, ki so se uveljavile na finančnih trgih, gre omeniti primerjavo s trenutno tržno vrednostjo drugega instrumenta, ki ima skoraj enake značilnosti, analizo razobrestovalnih (diskontiranih) denarnih tokov in modele za določanje cen opcij. Ko subjekt uporablja analizo razobrestovalnih (diskontiranih) denarnih tokov, uporabi razobrestovalno mero (diskontno stopnjo), enako obrestni meri, ki prevladuje na trgu in velja za finančne instrumente, katerih roki in značilnosti so skoraj enaki, tudi dolžnikova posojilna sposobnost, rok do zapadlosti v plačilo, za katerega je določena pogodbeno obrestna mera, rok do vračila glavnice in valuta, v kateri bodo plačila opravljena.
90. Za subjekt se poštena vrednost finančnega sredstva ali finančne obveznosti, naj jo določi na podlagi tržne vrednosti ali kako drugače, določi brez odbitka stroškov, ki bi nastali pri zamenjavi ali poravnavi temeljnega finančnega instrumenta. Stroški so lahko razmeroma nebitveni za instrumente s katerimi se trguje na organiziranih plačilno sposobnih trgih,

za druge instrumente pa so lahko pomembni. Med stroške posla lahko spadajo tudi davki in dajatve, nadomestila in provizije, ki jih subjekt plača posrednikom, svetovalcem, borznim posrednikom ali trgovcem z vrednostnimi papirji, ter takse državnim agencijam ali borzam vrednostnih papirjev.

91. Če se z instrumentom ne trguje na organiziranem finančnem trgu, za subjekt ni vedno ustrezno določiti in razkriti eno samo vrednost, ki predstavlja oceno pošteno vrednosti. V takem primeru utegne biti koristnejše, če subjekt razkrije razpon vrednosti, v katerem je možno upravičeno verjeti, da se nahaja poštena vrednost finančnega instrumenta.
92. Če je razkritje informacij o pošteni vrednosti izpuščeno ker poštene vrednosti ni mogoče dovolj zanesljivo ugotoviti, mora subjekt zagotoviti informacije, ki so uporabnikom njegovih računovodskih izkazov lahko v pomoč pri lastni presoji o možnih razlikah med knjigovodsko vrednostjo finančnih sredstev in finančnih obveznosti ter njihovo pošteno vrednostjo. Poleg pojasnila razlogov za izpustitev in glavnih značilnosti finančnih instrumentov, ki vplivajo na njihovo vrednost, je treba zagotoviti informacije o trgu za take instrumente. V nekaterih primerih zagotavljajo roki in določbe o instrumentih, razkriti v skladu s 54. členom, dovolj informacij o značilnostih posameznega instrumenta. Če ima ravnateljstvo subjekta za to razumno podlago, lahko izrazi tudi svoje mnenje o razmerju med pošteno vrednostjo in knjigovodsko vrednostjo finančnih sredstev in finančnih obveznosti, katerih poštene vrednosti ni mogoče določiti.
93. Na izvirnih vrednostih zasnovane knjigovodske vrednosti terjatev in obveznosti iz poslovanja, za katere veljajo običajne določbe o kreditiranju, so navadno približno enake poštenim vrednostim. Na primer poštena vrednost obveznosti iz depozita, ki nima določenega roka zapadlosti v plačilo, je znesek, ki ga je treba poravnati na dan poročanja.
94. Informacije o pošteni vrednosti, ki se nanašajo na skupine finančnih sredstev ali finančnih obveznosti, knjižene v bilanci stanja po vrednosti, ki ni pošteni vrednosti, morajo biti zagotovljene tako, da je mogoča primerjava med knjigovodsko vrednostjo in pošteno vrednostjo. Spričo tega subjekt združi poštene vrednosti pripoznanih finančnih sredstev in finančnih obveznosti v skupine ter jih pobota samo toliko, kolikor so med seboj pobotane njihove ustrezne knjigovodske vrednosti. Poštene vrednosti nepripoznanih finančnih sredstev in finančnih obveznosti subjekt predstavi v skupini ali skupinah ločeno od pripoznanih postavk ter jih pobota samo toliko, kolikor ustrezajo sodilom za pobotanje pripoznanih finančnih sredstev in finančnih obveznosti.

Finančna sredstva, knjižena v znesku, ki presega pošteno vrednost

95. **Če subjekt eno ali več finančnih sredstev obravnava po vrednosti, ki je večja od poštene vrednosti, mora razkriti:**
- (a) **knjigovodsko vrednost in pošteno vrednost bodisi posameznih sredstev bodisi ustreznih skupin takih posameznih sredstev; in**
 - (b) **razloge, zaradi katerih, ni zmanjšal knjigovodske vrednosti, tudi vrsto dokazov, na katerih temelji prepričanje posloводства subjekta, da bo knjigovodsko vrednost mogoče povrniti.**
96. Posloводство subjekta določi vrednost, za katero meni, da jo bo s finančnim sredstvom mogoče povrniti, in odloči, ali naj odpiše njegovo knjigovodsko vrednost, če je ta večja od poštene vrednosti, po lastni presoji. Na podlagi informacij, ki jih zahteva 95. člen, uporabniki računovodskih izkazov razumejo presojo ravnateljstva subjekta in ocenijo možnost, da se okoliščine spremenijo in da se zato v prihodnosti lahko zmanjša knjigovodska vrednost omenjenega sredstva. Če je to ustrezno, subjekt združi informacije, ki jih zahteva člen 95(a), v skupine, tako da te kažejo razloge ravnateljstva subjekta, da ni zmanjšalo knjigovodske vrednosti sredstva.
97. Računovodske usmeritve subjekta v zvezi s pripoznanjem zmanjšanja vrednosti finančnih sredstev, razkrite v skladu s 54. členom, pomagajo pojasniti razloge za izkazovanje posameznega finančnega sredstva po vrednosti, ki je večja od poštene vrednosti. Poleg tega subjekt pojasni v zvezi s takim sredstvom razloge in dokaze, na podlagi katerih je njegovo ravnateljstvo sklepalo, da bo knjigovodsko vrednost sredstva mogoče povrniti. Na primer poštena vrednost posojila s stalno obrestno mero, ki ga bo imel subjekt v posesti do njegove zapadlosti v plačilo, se je lahko medtem zaradi povečanja obrestnih mer zmanjšala pod knjigovodsko vrednost. V takih okoliščinah posojilodajalec morda ni zmanjšal knjigovodske vrednosti zato, ker ni dokazov, ki bi kazali, da posojilodajalec verjetno posojila ne bo sposoben vrniti.

Varovanje pričakovanih prihodnjih poslov pred tveganji

98. **Če je subjekt obračunal finančni instrument kot varovanje pred tveganji, povezanimi s pričakovanimi posli v prihodnosti, mora razkriti:**
- (a) **opis pričakovanega posla, tudi rok do katerega se bo zgodil;**
 - (b) **opis instrumentov za varovanje pred tveganji; ter**
 - (c) **vrednost vsakega odloženega ali nepripoznanega dobička ali izgube in pričakovani časovni okvir, v katerem se pripozna kot prihodek ali odhodek.**

99. Računovodske usmeritve subjekta nakazujejo okoliščine, v katerih subjekt obračuna finančni instrument kot varovanje pred tveganjem ter posebne rešitve pri pripoznavanju in merjenju, uporabljene v zvezi s takim instrumentom. Informacije, ki jih zahteva 98. člen, omogočajo uporabnikom računovodskih izkazov subjekta seznaniti se z vrsto in učinkom varovanja pred tveganjem v zvezi s pričakovanim poslom v prihodnosti. Omenjene informacije lahko subjekt zagotovi skupaj, če eno zavarovano postavko sestavlja več pričakovanih poslov ali če je varovana pred tveganjem z več finančnimi instrumenti.
100. V znesku, ki ga subjekt razkrije v skladu s členom 98(c), so vključeni vsi vračunani dobički in izgube, nastali v zvezi s finančnimi instrumenti, ki služijo kot varovanje pred tveganjem zaradi pričakovanih bodočih poslov, ne glede na to, ali so ti dobički in izgube pripoznani v računovodskih izkazih subjekta ali ne. Vračunani dobiček ali izguba sta lahko neunovčena, vendar evidentirani v bilanci stanja subjekta kot posledica izkazovanja instrumenta, ki je namenjen varovanju pred tveganjem, po njegovi pošteni vrednosti; lahko so nepripoznani, če subjekt izkazuje omenjeni instrument na podlagi nabavne vrednosti, lahko pa so tudi unovčeni, če je subjekt takšen instrument prodal ali ga poravnal. V vsakem primeru pa se vračunani dobiček ali izguba, ki je povezan/a z instrumentom, namenjenim varovanju pred tveganjem, ne pripoznajo v izkazu prihodkov in odhodkov subjekta, dokler zavarovani posel ni zaključen.

Druga razkritja

101. Dodatna razkritja so priporočljiva, če je verjetno, da bodo uporabnikom računovodskih izkazov pomagala pri seznanjanju s finančnimi instrumenti. Zaželeno utegne biti razkritje tudi tehle informacij:
- (a) celotnega zneska spremembe poštene vrednosti finančnih sredstev in finančnih obveznosti, ki ga je subjekt pripoznal kot prihodek ali strošek obračunskega obdobja;
 - (b) celotnega zneska odloženega ali nepripoznanega dobička ali izgube, povezanega z instrumenti, ki so namenjeni varovanju pred tveganjem, a se ne nanašajo na varovanje pred tveganji zaradi pričakovanih bodočih poslov; ter
 - (c) povprečne celotne knjigovodske vrednosti finančnih sredstev in finančnih obveznosti za tekoče leto, povprečne celotne glavnice, prikazane, namišljene ali druge podobne vrednosti nepripoznanih finančnih sredstev in finančnih obveznosti v tekočem letu ter povprečne celotne poštene vrednosti vseh finančnih sredstev in finančnih obveznosti v tekočem letu, zlasti kadar zneski, ki so na voljo na datum poročanja, niso značilni za zneske, ki so na voljo med letom.

Prehodna določba

102. Če primerjalne informacije za prejšnja obdobja niso na voljo, ko subjekt prvič uporabi ta mednarodni računovodski standard za javni sektor, takih informacij ni treba predstavljati.

Datum uveljavitve

103. Ta mednarodni računovodski standard za javni sektor se začne uporabljati za računovodske izkaze za obračunska obdobja, ki se začno 1. Januarja 2003 ali kasneje. Uporaba pred tem datumom je priporočljiva.
104. Ko subjekt uporablja računovodenje, zasnovano na nastanku dogodkov, kot je to opredeljeno v mednarodnih računovodskih standardih za javni sektor za poročevalske namene po datumu uveljavitve, se ta standard uporablja za letne računovodske izkaze subjekta za obdobja, ki veljajo od ali po datumu uporabe.

Priloga 1—Vodič o uporabi (standarda)

Ta priloga je samo ponazoritev in ni del standarda. Njen namen pomagati sestavljalcem računovodskih izkazov pri določanju tistih vidikov standarda, ki se nanašajo na njih.

Ta vodič o uporabi je treba brati skupaj s standardom. Bralce je potrebno opozoriti, da diagrami poteka in besedilo v tem vodiču zagotavljajo le širok pregled zahtev standarda.

Zahteve MRSJS 15 — Pregled

Vsi subjekti bodo morali pregledati člene od 1-8 v katerih je določen obseg ter upoštevati opredelitev pojma finančnega instrumenta ter s tem povezane razlage (členi od 9-21) da bi določili kdaj se standard uporabi in ali posedujejo finančne instrumente.

Ustrezni členi standarda za subjekte, ki posedujejo *le* finančna sredstva so členi 48–101 (Razkrivanje).

Ustrezni členi standarda za subjekte, ki posedujejo *le* finančne obveznosti so členi 22–28 in 36–38 (Predstavljanje), ter členi 48–72, 84–94 in 98–101 (Razkrivanje).

Ustrezni členi standarda za subjekte, ki posedujejo *le* kapitalske instrumente so členi 22–28 in 36–38 (Predstavljanje), ter členi 50–62 in 98–101 (Razkrivanje).

Če subjekti posedujejo tako finančna sredstva kot tudi finančne obveznosti, so ustrezni tudi členi 39–47 (Predstavljanje).

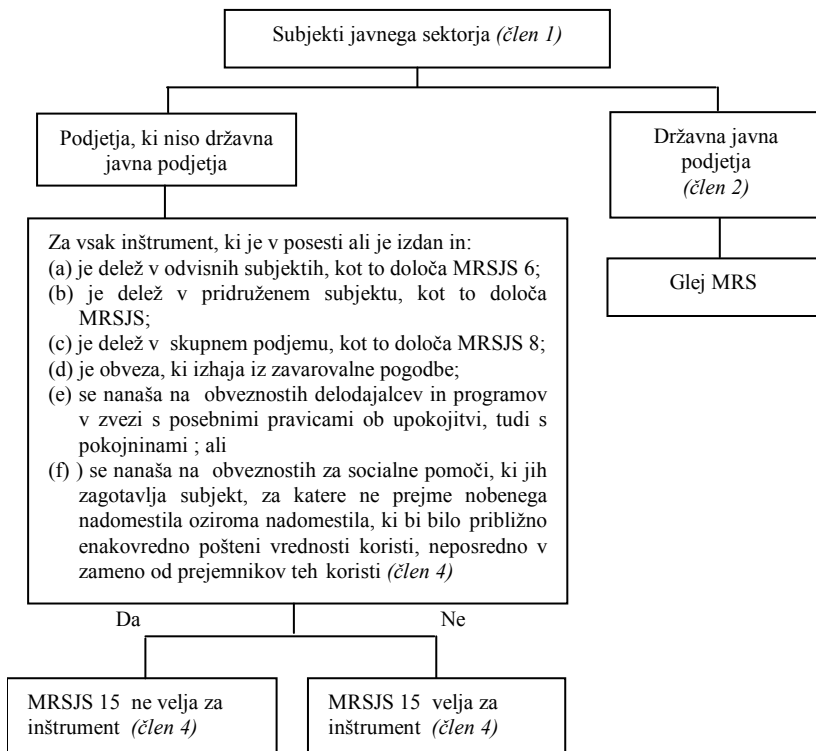
Če subjekti posedujejo tako finančne obveznosti kot tudi čista sredstva/kapital, so ustrezni tudi členi 29–35 (Predstavljanje).

Primerjalne informacije so potrebne za vse instrumente (glejte MRSJS 1 - Predstavljanje računovodskih izkazov, členi 60–63) razen, če niso na voljo, v prvem letu po sprejetju (102. člen).

Povzetek uporabe standarda ter zahtev po predstavljanju in razkrivanju

Ta del zagotavlja pregled zahtev v zvezi s finančnimi sredstvi, finančnimi obveznostmi in kapitalskimi instrumenti. Naslednji diagrami poteka določajo ključne člene standarda natisnjene s krepkimi črkami.

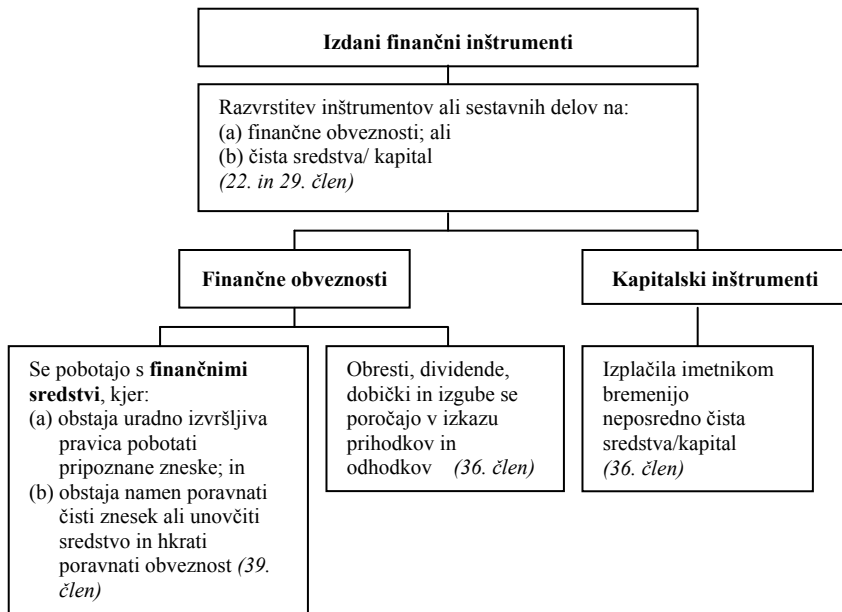
Obseg standarda

Področje

Ta standard velja za subjekte javnega sektorja, ki poročajo na osnovi računovodenja, zasnovanega na nastanku dogodkov. Podjetja pod nadzorom države so izključena iz področja teh MRSJS (2. člen), kljub temu pa Smernica odbora za javni sektor številka 1, »Računovodsko poročanje podjetij pod nadzorom države« priporoča, da podjetja pod nadzorom države upoštevajo MRS. Ta MRSJS prav tako izključuje finančne instrumente od vrst določenih v 4. členu standarda od upoštevanja pravil o razkrivanju in predstavljanju, ki so določena v standardu. Razlage glede teh izključenih finančnih instrumentov se nahajajo v členih 5–8.

Predstavljanje — Izdani finančni inštrumenti

Ta standard prikazuje zahteve za predstavljanje finančnih inštrumentov. Finančni inštrumenti so lahko razvrščeni kot finančna sredstva, finančne obveznosti ali kapitalski inštrumenti. Ti izrazi so opredeljeni v 9. členu standarda. Dodatna razprava, ki pojasnjuje te opredeljene pojme in kaj predstavlja finančni inštrument se nahaja v razlagalnih členih 10–21. Primeri finančnih inštrumentov, ki jih zajema standard so vključeni v Prilogi 2, členih A3–A16.

Razvrstitev

Standard določa, da izdajatelj finančnega inštrumenta inštrument ali njegove sestavne dele razvrsti kot finančno obveznost ali kot čista sredstva/kapital (22. člen). Razlaga v členih 23–28 podaja uporabnikom smernice glede razlikovanja vrste inštrumenta, da bi olajšali doslednost pri razvrščanju med uporabniki. Priloga 2, členi A18–A21, vsebuje zglede inštrumentov, ki se morajo razvrstiti kot obveznosti ali čista sredstva/kapital.

Verjetno je, da bodo le nekateri subjekti javnega sektorja izdajali sestavljene finančne inštrumente (30. člen). Standard določa, da se morajo, če so takšni inštrumenti izdani, finančna obveznost in sestavine čistih sredstev/kapitala razvrstiti in razkriti posebej (29. člen). Razlagalni členi 31–33 in Priloga 2, člena A22 in A23,

obravnnavajo različne primere, kjer je potrebna posebna razvrstitev. Člena 34 in 35 predstavljata dve metodi s katerima sestavljenci lahko pripišejo knjigovodsko vrednost različnim sestavinam, Priloga 2, člen A24 pa ponazarja zgled kako pripisati vrednosti posameznim elementom.

Obresti, dividende, izgube in dobički

Standard ponazarja kdaj se morajo takšne postavke razvrstiti kot prihodki ali odhodki in kdaj neposredno obremenjujejo čista sredstva/kapital (36. člen). Nadaljnje navodila in pojasnila glede teh razvrstitev se nahajajo v členih 37 in 38.

Pobotanje

Standard določa kdaj mora subjekt pobotati finančno sredstvo in finančno obveznost v bilanci stanja (39. člen). Kasnejša razlaga vključuje pojasnilo razlike med pobotanjem instrumentov in prenehanjem pripoznavanja instrumenta (41. člen), razpravo o pogojih, ki morajo biti izpolnjeni preden je pobotanje dovoljeno (členi 42–45), in podaja zglede stanj, ko medsebojno pobotavanje ni dovoljeno (46. in 47. člen). 40. člen prikazuje zgled, kjer se mora instrument pobotati in omenja, da je v drugačnih okoliščinah primerno posebno predstavljanje instrumenta, ki je v skladu z njegovimi značilnostmi kot sredstvo ali kot obveznost. Priloga 2, člen A25 omenja, da se “sintetični instrumenti” s sestavinami finančnih sredstev in finančnih obveznosti ne smejo pobotati, razen, če izpolnjujejo pogoje za pobotanje, ki so navedeni v 39. členu.

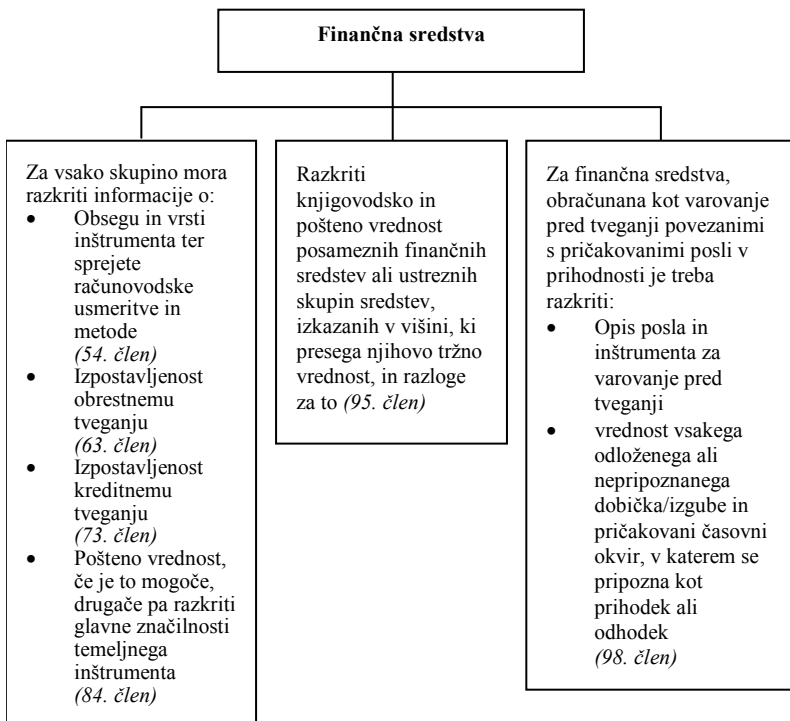
Nadaljnja razprava, ki se nanaša na pobotanje in razkritja v teh primerih, je podana 77., 78. in 94. členu.

Razkrivanje

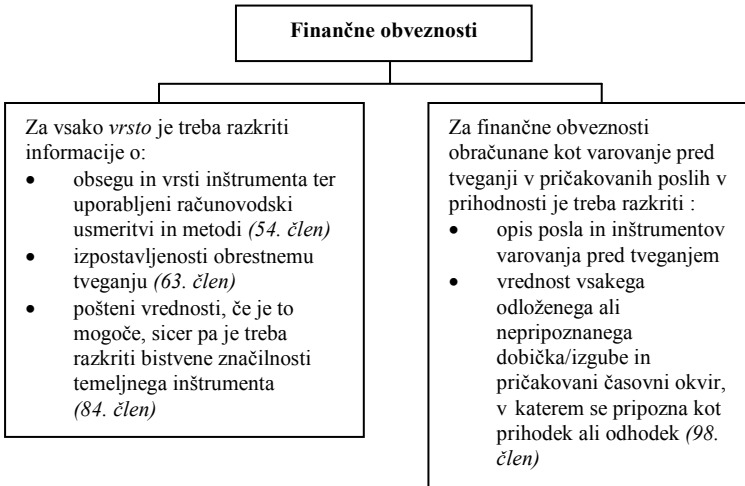
Usmeritve obvladovanja tveganja

Subjekt mora predstaviti svoje namene in usmeritve pri obvladovanju finančnega tveganja (člen 50).

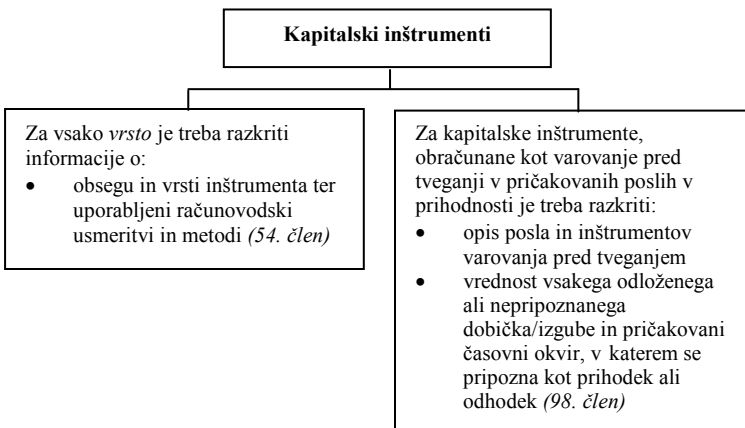
Razkritja za finančna sredstva

Razkritja za finančne obveznosti

Razkritja za kapitalske inštrumente

Obširen zgled potrebnih razkritij za finančne instrumente v skladu s tem standardom se nahaja v prilogi 3.

Tveganja

Razprava o različnih oblikah tveganj, ki so povezana s finančnimi instrumenti, se nahaja v 49. členu standarda. Medtem ko standard zahteva razkrivanje namenov in usmeritev obvladovanja tveganj (50. člen), pojasnjujejo s tem povezani razlagalni členi (od 51. do 53.), da je poleg določene vključitve, ki jo zahteva 50. člen, oblika, umestitev in raven podrobnosti stvar presoje poslovodstva.

Roki, okoliščine in računovodske usmeritve

Standard zahteva razkrivanje obsega in vrste finančnih instrumentov ter uporabljenih računovodskih usmeritev in metod (54. člen). Razlagalni členi 55–62, in Priloga 2, člena A26 in A27, podajajo navodila o vrsti informacij, ki so primerne in primere, ki je razkrivanje informacij zagotovljeno.

Obrestno tveganje

Razlogi za razkrivanje izpostavljenosti obrestnemu tveganju, ki jo zahteva 63. člen in navodila o vrsti informacij, ki se morajo razkriti, se nahajajo v razlagalnih členih 64–70. Navodila o predstavljanju teh informacij se nahajajo v členih 71 in 72.

Zaupanjsko (kreditno) tveganje

Razlogi za razkrivanje informacij o zaupanjskem (kreditnem) tveganju za finančna sredstva subjekta se nahajajo v členih 74 in 75 tega standarda. Razlagalni členi 76–83 podajajo bralcem zglede in razlago primerov, kjer so dodatne informacije o zaupanjskem (kreditnem) tveganju zaželeno ali zagotovljene.

Poštena vrednost

85. člen razlaga zakaj standard zahteva razkrivanje informacij o pošteni vrednosti. Razprava glede določanja zneska poštene vrednosti se nahaja v členih 86–91, in členu 93. tega standarda.

84. člen standarda določa izjemo od razkrivanja informacij o pošteni vrednosti za vsako vrsto finančnega sredstva in finančne obveznosti, če to ni mogoče glede na čas ali stroške. Razprava glede te izjeme in informacije, ki se morajo razkriti se nahajajo v razlagalnem 92. členu.

Če so vrste finančnih sredstev ali finančnih obveznosti izkazane po drugi vrednosti kot je poštena, določa 94. člen, da se morajo informacije zagotoviti na način, ki omogoča primerjavo med knjigovodsko vrednostjo in pošteno vrednostjo.

Finančna sredstva, obravnavana po znesku, ki presega pošteno vrednost

V nekaterih primerih se poslovodstvo odloči, da ne zmanjša knjigovodske vrednosti finančnega sredstva na pošteno vrednost. 95. člen zahteva v tem primeru določena razkritja. 96. in 97. člen podajata razpravo o tem vprašanju.

Varovanje pred tveganji v pričakovanih prihodnjih poslih

98. člen zahteva določena razkritja glede finančnih instrumentov, ki se uporabljajo kot varovanje pred tveganji povezanimi s pričakovanimi posli v prihodnosti. 99. člen pojasnjuje zakaj so ta razkritja pomembna. Prav tako pojasnjuje kdaj se takšne informacije lahko zagotovijo skupaj. 100. člen pojasnjuje vrste postavk, ki bi bile vključene v okviru člena 98(c) in se nanašajo na razkritja morebitnega odloženega ali nepripoznanega dobička ali izgube.

Druga razkritja

Standard vzpodbuja sestavljalce (računovodskih poročil), da razkrijejo informacije, ki bi po pričakovanjih izboljšale razumevanje finančnih instrumentov s strani uporabnikov. Zgledi takšnih razkritij so vključeni v 101. členu.

Priloga 2 — Zgledi uporabe standarda

Ta priloga je samo ponazoritev in ni del standarda. Njen namen je ponazoriti uporabo standarda, da bi bilo lažje razumeti njegov pomen.

1. Ta priloga pojasnjuje in ponazarja uveljavljanje nekaterih delov tega standarda v zvezi z različnimi običajnimi finančnimi instrumenti. Podrobni zgledi so zgolj ponazoritve in ne nujno edina možna podlaga za uveljavljanje standarda v okoliščinah iz zgledeov. Sprememba enega ali dveh dejstev, na katerih so zgledi zasnovani, lahko pripelje do pomembno drugačnih sklepov glede ustreznega predstavljanja ali razkrivanja posameznega finančnega instrumenta. Ta priloga v zgledih ne razpravlja o uveljavljanju vseh zahtev, ki jih vsebuje standard. V vsakem primeru veljajo na prvem mestu določbe standarda.
2. Ta standard ne obravnava pripoznavanja ali merjenja finančnih instrumentov. Nekatere metode pripoznavanja in merjenja, uporabne za ponazoritev, niso obvezne.

Opredelitve pojmov

Običajne vrste finančnih instrumentov, finančna sredstva in finančne obveznosti

3. Valuta (denar) je finančna sredstvo, ker je sredstvo menjave in je spričo tega podlaga za merjenje in izkazovanje vseh poslovnih dogodkov v računovodskih izkazih. Polog (depozit) v banki ali podobni finančni instituciji je finančno sredstvo, ker pomeni vlagateljovo pogodbeno pravico od te institucije dobiti denar ali na podlagi stanja (na računu) izdati ček oziroma podoben instrument v korist svojega upnika in tako poravnati svojo finančno obveznost.
4. Običajna finančna sredstva, ki pomenijo pogodbeno pravico v prihodnosti dobiti denar, in ustrezne finančne obveznosti, ki pomenijo pogodbeno obveznost v prihodnosti izročiti denar, so na primer:
 - (a) terjatve do kupcev in obveznosti do dobaviteljev;
 - (b) terjatve in obveznosti iz menic;
 - (c) terjatve iz danih in obveznosti iz prejetih posojil; ter
 - (d) terjatve in obveznosti iz obveznic.

V vsakem primeru gre za soočenje pogodbene pravice ene osebe, da dobi (ali obveznosti, da plača) denar, z ustrežno obveznostjo druge pogodbene stranke, da plača (ali pravico, da dobi).

5. Druge vrste finančni instrument je tisti, pri katerem je gospodarska korist, ki naj jo nekdo dobi ali se ji odpove, finančno sredstvo, ki ni denar. Na primer obveznost, ki izhaja iz državnih obveznic, zagotavlja njihovemu imetniku pogodbeno pravico, da dobi, izdajatelju takih obveznic pa nalaga pogodbeno obveznost, da izroči državne obveznice in ne denarja. Opisane obveznice so finančno sredstvo, ker pomenijo obveznosti izdajatelja, da plača denar. Potemtakem je obveznica finančno sredstvo njenega imetnika in finančna obveznost njenega izdajatelja.
6. V skladu z MRSJS 13 je treba finančni najem obravnavati kot prodajo z odloženim plačilom. Pogodba o najemu vsebuje predvsem pravico najemodajalca, da dobi, in obveznost najemnika, da poravnava tok plačil, ki so v bistvu enaka kot plačila, v katera je na podlagi posojilne pogodbe vključeno poravnavanje tako glavnice kot tudi obresti. Najemodajalec evidentira svojo naložbo kot znesek terjatve, ki izhaja iz pogodbe o najemu, in ne kot sredstvo, ki je predmet finančnega najema. Poslovni najem pa je na drugi strani predvsem nedokončana pogodba, ki najemodajalca zavezuje v prihodnosti zagotoviti uporabo sredstva v zameno za nadomestilo, ki je podobno nadomestilu za storitev. Najemnik še naprej evidentira najeto sredstvo, ne pa zneska terjatve, ki bi ga v skladu s pogodbo o najemu dobil v prihodnosti. Spričo povedanega se finančni najem obravnava kot finančni instrument, poslovni najem pa ne (razen ko gre za posamezna plačila s takojšnjo zapadlostjo v plačilo).

Kapitalski instrumenti

7. Subjekti javnega sektorja običajno ne izdajajo kapitalskih instrumentov, razen podjetja pod nadzorom države, ki so delno v zasebni lasti. Kapitalski instrumenti so na primer navadne delnice, nekatere vrste prednostnih delnic pa tudi nakupni boni ali opcije za vpis za nakup navadnih delnic posameznega subjekta. Obveznost subjekta, ki izhaja iz izdaje kapitalskih instrumentov v zameno za finančna sredstva druge osebe, ni potencialno neugodna, ker povzroči povečanje čistih sredstev/kapitala in ne more povzročiti izgube v subjektu. Možnost, da bodo obstoječi imetniki deležev v čistih sredstvih/kapitalu subjekta ugotovili, da se je poštena vrednost njihovega deleža zaradi obveze znižala, ne pomeni, da je obveza neugodna tudi za sam subjekt.
8. Opcija ali drug podoben instrument, ki ga pridobi subjekt in ki mu daje pravico ponovno pridobiti svoje kapitalske instrumente, ni finančno sredstvo tega subjekta. Z izpolnitvijo opcije, subjekt namreč ne dobi denarja ali kakega drugega finančnega instrumenta. Izpolnitev opcije, ni potencialno ugodna za subjekt, ker povzroči zmanjšanje čistih sredstev/kapitala in odtok sredstev. Vsaka sprememba čistih sredstev/kapitala, pripoznana v subjektu v zvezi s ponovno pridobitvijo ali odpravo lastnih kapitalskih instrumentov,

je bolj prenos med tistimi lastniki kapitalskih instrumentov, ki so prepustili svoje deleže v čistih sredstvih/kapitalu, in tistimi, ki jih še ohranjajo, kot pa dobiček ali izguba subjekta.

Izpeljani finančni instrumenti (derivativi)

9. Ob izdaji dajejo izpeljani finančni instrumenti eni osebi pogodbeno pravico, da zamenja finančna sredstva z drugo osebo pod pogoji, ki utegnejo biti ugodni, ali pogodbeno obveznost, da zamenja finančna sredstva z drugo osebo pod pogoji, ki utegnejo biti neugodni. Nekateri instrumenti obsegajo tako pravico kot tudi obveznost zamenjave. Ker so pogoji za zamenjavo določeni ob izdaji posameznega izpeljanega instrumenta, ti pogoji zaradi sprememb cen na finančnih trgih lahko postanejo tako ugodni kot tudi neugodni.

10. Prodajna ali nakupna opcija za zamenjavo finančnih instrumentov daje imetniku pravico do morebitnih bodočih gospodarskih koristi, ki so povezane s spremembami poštene vrednosti temeljnega finančnega instrumenta. Velja tudi obratno: izdajatelj opcije prevzame obveznost, da se bo odpovedal morebitnim bodočim gospodarskim koristim ali prevzel nase morebitno izgubo gospodarskih koristi, ki so povezane s spremembami poštene vrednosti temeljnega finančnega instrumenta. Pogodbena pravica imetnika in obveznost izdajatelja ustrezata opredelitvi finančnega sredstva oziroma finančne obveznosti. Finančni instrument, na podlagi katerega je sklenjena opcijska pogodba, je lahko vsako finančno sredstvo, tudi delnice in instrumenti, ki se obrestujejo. Opcija lahko od izdajatelja zahteva, naj izda dolžniški instrument, namesto da prenese posamezno finančno sredstvo, vendar je instrument, na katerem je opcija zasnovana, še vedno finančno sredstvo imetnika opcije, če se izpolni pravica, ki izhaja iz opcije. Pravica imetnika opcije, da zamenja sredstva pod morebiti ugodnimi pogoji, in izdajateljeva obveznost, da zamenja sredstva pod morebiti neugodnimi pogoji, sta ločeni od sredstev oziroma premoženjskih oblik, na katerih je opcija zasnovana in ki so predmet zamenjave, če se opcija izpolni. Na imetnikovo pravico in izdajateljevo obveznost ne vpliva verjetnost, da bo uveljavljena pravica, ki izhaja iz opcije. Opcija za nakup ali prodajo sredstva, ki ni finančno sredstvo (na primer blaga), ne povzroči nastanka finančnega sredstva ali finančne obveznosti, ker ne izpolnjuje pogojev, ki jih določa opredelitev za prejem ali izročitev finančnih sredstev oziroma za zamenjavo finančnih instrumentov.

11. Drug zgled izpeljanega finančnega instrumenta je rokovna pogodba, ki jo je treba izpolniti v šestih mesecih in pri kateri ena oseba (kupec) obljubi izročitev 1.000.000 v denarju v zameno za državne obveznice s stalno obrestno mero, katerih nominalna vrednost je 1.000.000, druga oseba (prodajalec) pa obljubi izročitev državnih obveznic s stalno obrestno mero,

katerih nominalna vrednost znaša 1.000.000, v zameno za denar v znesku 1.000.000. V šestih mesecih, za katere je posel sklenjen, imata obe osebi pogodbeno pravico in pogodbeno obveznost med seboj zamenjati finančne instrumente. Če tržna cena državnih obveznic naraste nad 1.000.000, so razmere ugodne za kupca in neugodne za prodajalca; če pa tržna cena pade pod 1.000.000 je učinek ravno obraten. Kupec ima tako pogodbeno pravico (finančno sredstvo), ki je podobna pravici, povezani z nakupno opcijo, ki je v njegovi posesti, in pogodbeno obveznost (finančno obveznost), ki je podobna obveznosti, povezani z izdano prodajno opcijo; prodajalec pa ima pogodbeno pravico (finančno sredstvo), ki je podobna pravici, povezani s prodajno opcijo, in pogodbeno obveznost (finančno obveznost), ki je podobna obveznosti, povezani z izdano nakupno opcijo. Tako kot pri opcijah pomenijo opisane pogodbene pravice in obveznosti finančna sredstva oziroma finančne obveznosti, ki so ločene in se razlikujejo od finančnih instrumentov, na katerih so zasnovane (torej od obveznic in denarja, ki so predmet zamenjave). Bistvena razlika med rokovno pogodbo in opsijsko pogodbo je, da morata obe osebi, ki sta podpisali rokovno pogodbo, izpolniti prevzeto obveznost na pogodbeno dogovorjeni datum, pri opsijski pogodbi pa pride do izpolnitve le, če in ko se imetnik opcije odloči izkoristiti svojo opcijo.

12. Mnoge druge vrste izpeljanih instrumentov obsegajo pravico ali obveznost opraviti zamenjavo v prihodnosti; mednje spadajo tudi obrestne in valutne zamenjave, opcije z vnaprej določeno najvišjo sprejemljivo obrestno mero, opcije z vnaprej določeno najvišjo in najnižjo sprejemljivo obrestno mero, opcije z vnaprej določeno najnižjo obrestno mero, obveze iz posojil, sredstva pri izdajanju obveznic in akreditivi. Na pogodbo o obrestni zamenjavi je mogoče gledati tudi kot na različico rokovne pogodbe, s katero se osebi dogovorita za vrsto prihodnjih zamenjav denarnih zneskov; en znesek se izračuna na podlagi spremenljive obrestne mere, drugi pa na podlagi stalne obrestne mere. Rokovne pogodbe o nakupu ali prodaji finančnih instrumentov so še ena različica rokovnih pogodb, ki se razlikujejo od drugih predvsem v tem, da so pogodbe standardizirane in da z njimi trgujejo na borzi.

Blagovne pogodbe in z blagom povezani finančni instrumenti

13. V 18. členu tega standarda je zapisano, da pogodbe, ki predvidevajo poravnavo samo v obliki prejema ali izročitve fizičnega sredstva (na primer opcija, rokovna pogodba o nakupu ali prodaji srebra ali rokovna pogodba o dobavi srebra v prihodnosti), niso finančni instrumenti. Mnoge blagovne rokovne pogodbe spadajo v to skupino. Nekatere imajo standardizirano obliko in z njimi trgujejo na organiziranih trgih zelo podobno kot z nekaterimi izpeljanimi finančnimi instrumenti. Na primer blagovno rokovno pogodbo je mogoče brez težav kupiti ali prodati za denar, ker kotira na borzi

in gre lahko večkrat iz rok v roke. Osebe, ki kupujejo in prodajajo tako pogodbo, pa dejansko trgujejo z blagom, ki je predmet pogodbe. Možnost kupiti ali prodati blagovno rokovno pogodbo za denar, enostavnost nakupa ali prodaje take pogodbe in možnost pogajati se glede denarne poravnave obveznosti za prejem ali izročitev blaga - vse to temeljnih značilnosti pogodbe ne spremeni tako, da bi lahko govorili o finančnem instrumentu.

14. Pogodba, pri kateri gre za prejem ali izročitev opredmetenih sredstev, ne povzroči nastanka finančnega sredstva pri eni osebi in finančne obveznosti pri drugi osebi, razen če je kako z njo povezano plačilo odloženo na čas, ki šele sledi dnevu prenosa omenjenih opredmetenih sredstev. Tako je pri nakupu ali prodaji blaga na up (posojilo).
15. Nekatere pogodbe so povezane z blagom, vendar pri njih ne gre za poravnavo v obliki fizičnega prejema ali izročitve blaga. V njih je določena poravnava z denarnimi plačili, ki so določena v skladu z enačbo (formulo) iz pogodbe, ne z vnaprej določenimi zneski plačil. Na primer znesek glavnice posamezne dolgoročne obveznice je mogoče izračunati z uporabo tržne cene nafte, ki prevladuje ob zapadlosti obveznice v plačilo, na določeno količino nafte. Glavnica se indeksira z upoštevanjem cene blaga, poravna pa se izključno v denarju. Taka pogodba je finančni instrument.
16. Opredelitev finančnega instrumenta obsega tudi pogodbo, ki poleg finančnega sredstva ali obveznosti povzroči tudi nefinančno sredstvo ali obveznost. Takí finančni instrumenti pogosto dajejo eni osebi možnost zamenjati finančno sredstvo za nefinančno sredstvo. Na primer z nafto povezana obveznica lahko da imetniku pravico prejeti tok stalnih obdobjnih plačil obresti in določenega zneska denarja ob zapadlosti take obveznice v plačilo z možnostjo zamenjati znesek glavnice za določeno količino nafte. Uresničljivost želje po izpolnitvi te možnosti je odvisna od posameznega trenutka oziroma od poštene vrednosti nafte glede na menjalno razmerje med denarjem in nafto (menjalno ceno), ki je določeno z obveznico. Namere imetnika obveznice glede izpolnitve pravice do zamenjave glavnice za nafto ne vplivajo na vsebino sestavin sredstev. Zaradi finančnega sredstva imetnika in finančne obveznosti izdajatelja je taka obveznica finančni instrument, ne glede na druge vrste sredstev in obveznosti, ki se tudi pojavljajo.
17. Čeprav ta standard ni bil pripravljen za uporabo v zvezi z blagovnimi ali drugimi pogodbami, ki ne ustrezajo opredelitvi finančnega instrumenta, lahko subjekti sami razmislijo, ali je primerno uporabljati ustrezne dele standarda, ki govorijo o razkrivanju, tudi v zvezi s pogodbami te vrste.

Obveznosti in čista sredstva/kapital

18. Čeprav subjekti javnega sektorja običajno ne izdajajo kapitalskih instrumentov, lahko v primeru, da so takšni instrumenti vseeno izdani, izdajatelji razmeroma enostavno razvrščajo nekatere vrste finančnih instrumentov kot obveznost ali čista sredstva/kapital. Med kapitalske instrumente spadajo tudi navadne delnice in opcije, ki takrat, ko jih imetnik izkoristi, zahtevajo od izdajatelja, da jih zamenja za nove navadne delnice. Navadne delnice izdajatelja ne zavezujejo k prenosu sredstev na delničarje, razen kadar jih izdajatelj uradno izda in tako prevzame do delničarjev zakonsko obveznost prenesti sredstva nanje. To se lahko zgodi, potem ko izdajatelj objavi izplačilo dividende ali ko pride do ukinitve subjekta, pri kateri so delničarjem na voljo sredstva subjekta, preostala po poravnavi vseh njegovih obveznosti.

“Večni” dolžniški instrumenti

19. “Večni” dolžniški instrumenti (instrumenti brez datuma zapadlosti v plačilo), kot so “večne” obveznice, zadolžnice in kapitalske menice običajno dajejo imetniku pogodbeno pravico prejeti ob vnaprej določenih dnevih in v nedogled plačila na račun obresti, bodisi brez pravice do vračila glavnice bodisi s pravico do vračila glavnice pod pogoji, pri katerih je vračilo glavnice malo verjetno ali pa pomaknjeno v zelo oddaljeno prihodnost. Na primer subjekt lahko izda finančni instrument, ki zahteva od njega neskončno letno plačevanje zneskov, ki ustrezajo stalni 8-odstotni obrestni meri, nanašajoči se na določen nominalni znesek ali znesek glavnice, enak 1.000. Če domnevamo, da je 8 % tržna obrestna mera za instrument v trenutku njegove izdaje, prevzame izdajatelj pogodbeno obveznost za tok bodočih izplačil obresti, katerih poštena vrednost (sedanja vrednost) je 1.000. Imetnik in izdajatelj takega instrumenta imata finančno sredstvo in finančno obveznost, katerih vrednosti znašata po 1.000, pa tudi ustreznih prihodek od obresti in odhodek za obresti, ki znaša 80 letno in velja večno.

Prednostne delnice

20. Prednostne delnice lahko prinašajo različne pravice. Ko se subjekt odloča, ali bo prednostne delnice razvrstilo kot obveznost ali kot čista sredstva/kapital, ocenjuje posamezne pravice, povezane z delnico, in ugotavlja, ali taka delnica izpolnjuje osnovne značilnosti finančne obveznosti. Na primer prednostna delnica, ki zagotavlja, da jo bo subjekt do določenega roka odkupil od imetnika, ali daje imetniku pravico prodati jo do določenega roka subjektu, ustreza opredelitvi finančne obveznosti, če prevzame izdajatelj obveznost prenesti finančna sredstva na imetnika take delnice. Izdajateljeva nezmožnost, da izpolni obveznost odkupa prednostne delnice ob pogodbenem roku, naj gre za pomanjkanje finančnih sredstev ali za zakonsko omejitev, ne odpravi te obveznosti. Izdajateljeva možnost izbire, da odkupi svojo delnico ali ne, ne ustreza opredelitvi finančne

obveznosti, ker izdajatelj nima sprotne obveznosti prenosa finančnih sredstev na svoje delničarje. O odkupu lastnih delnic lahko razsodi zgolj izdajatelj. Obveznost pa lahko nastane, če izdajatelj delnic izkoristi svojo pravico, običajno tako da uradno obvesti delničarje o nameri, da bo odkupil svoje delnice.

21. Kadar prednostnih delnic ni mogoče odkupiti, je ustrezna razvrstitev odvisna od drugih pravic, ki so morda povezane z njimi. Če ima izdajatelj sam pravico odločiti se o razdelitvi imetnikom prednostnih delnic, naj gre za nabiralne (kumulativne) ali nenabiralne (nekumulativne) delnice, so delnice kapitalski instrumenti.

Sestavljeni finančni instrumenti

22. 29. člen tega standarda se nanaša le na omejeno skupino sestavljenih instrumentov katerih namen je zagotoviti, da bodo izdajatelji v bilanci stanja ločeno izkazovali sestavine dolžniških in kapitalskih instrumentov. 29. člen ne obravnava sestavljenih instrumentov s stališča imetnikov.
23. Običajna oblika sestavljenih finančnih instrumentov je dolžniški vrednosti papir (vrednostnica), ki vključuje tudi možnost zamenjave za drugo vrsto vrednostnega papirja (vrednostnic), na primer obveznica, ki jo je mogoče zamenjati v navadne delnice istega izdajatelja. Po 29. členu tega standarda mora izdajatelj takega finančnega instrumenta v svoji bilanci stanja izkazati posebej tisti del, ki se nanaša na obveznost, in posebej tistega, ki se nanaša na kapital, in to od trenutka prvega pripoznanja.
- (a) Izdajateljeva obveznost, da izplačuje obresti in glavnico v skladu z rokovnikom, je finančna obveznost toliko časa, dokler se tak instrument ne zamenja. Ob izdaji je poštena vrednost te obveznosti enaka sedanji vrednosti pogodbeno določenih prihodnjih denarnih tokov, razobrestenih (diskontiranih) po obrestni meri, ki jo takrat uporablja trg za instrumente, ki imajo primerljivo boniteto in zagotavljajo v bistvu enake denarne tokove pod enakimi pogoji, vendar brez možnosti zamenjave za kak drug instrument..
- (b) Kapitalski instrument je vgrajena opcija zamenjave obveznosti za čista sredstva/kapital izdajatelja instrumenta. Poštena vrednost te opcije vključuje njeno časovno vrednost in njeno notranjo vrednost, če obstajata. Notranja vrednost opcije ali kakega drugega izpeljanega finančnega instrumenta je morebitni presežek poštene vrednosti temeljnega finančnega instrumenta nad pogodbeno ceno, po kateri je mogoče temeljni instrument pridobiti, izdati, prodati ali zamenjati. Časovna vrednost izpeljanega finančnega instrumenta pa je njegova poštena vrednost, zmanjšana za njegovo notranjo vrednost. Časovna vrednost je povezana s preostalim rokom

zapadlosti izpeljanega inštrumenta v plačilo. Kaže prihodek, ki se mu je odpovedal imetnik izpeljanega inštrumenta, ker nima v posesti temeljnega inštrumenta, na katerem je izpeljani inštrument zasnovan, kaže pa tudi stroške, ki se jim je imetnik izpeljanega inštrumenta izognil, ker mu ni bilo treba financirati temeljnega inštrumenta, pa tudi tisto vrednost, ki je povezana z verjetnostjo, da se bo notranja vrednost izpeljanega inštrumenta povečala še pred njegovo zapadlostjo v plačilo, in sicer zaradi prihodnje nestanovitnosti poštene vrednosti temeljnega inštrumenta. Ni običajno, da bi imela vgrajena opcija pri zamenljivi obveznici ali podobnem inštrumentu v trenutku izdaje sploh kako notranjo vrednost.

24. 34. člen tega standarda opisuje, kako se lahko vrednotijo posamezni deli oziroma sestavine sestavljenega finančnega inštrumenta, ko se prvič pripoznajo. Zgled natančneje prikazuje tako ovrednotenje.

Na začetku leta 1 izda subjekt 2.000 zamenljivih obveznic. Obveznice zapadejo v plačilo v treh letih, ob izdaji pa je nominalna vrednost vsake obveznice 1.000; iztržek subjekta je torej 2.000.000. Obresti se izplačujejo letno za nazaj, nominalna letna obrestna mera pa je 6 %. V vsakem trenutku do zapadlosti v plačilo lahko imetnik vsako obveznico zamenja za 250 navadnih delnic istega subjekta.

Ob izdaji omenjenih obveznic velja na trgu za podobne dolžniške vrednostne papirje (vrednostnice) brez možnosti zamenjave za delnice 9-odstotna obrestna mera. Na dan izdaje je tržna vrednost ene navadne delnice enaka 3. V treh letih do zapadlosti obveznic v plačilo je pričakovati, da bodo dividende znašale na koncu vsakega leta 0,14 na delnico. Letna obrestna mera, ki ne vključuje premije za tveganje, je v omenjenih treh letih 5 %.

Vrednotenje ostanka sestavine kapitalskega inštrumenta:

Na ta način se najprej ugotovi vrednost obveznosti, razlika med iztržkom od izdaje obveznic in pošteno vrednostjo obveznosti pa je vključena v sestavino čistih sredstev/kapitala. Sedanja vrednost sestavine obveznosti se izračuna tako, da se uporabi 9-odstotna razobrestovalna mera (diskontna stopnja), kar je tržna obrestna mera za podobne obveznice brez pravice do zamenjave, kot to kaže izračun.

Sedanja vrednost glavnice — 2.000.000 izplačljive po preteku treh let	1.544.367
Sedanja vrednost obresti — 120,000 izplačljivih v treh letih, vsako leto za nazaj	<u>303.755</u>
Celotna vrednost sestavine obveznosti	1.848.122
Sestavina kapitalskega inštrumenta (po odštetju)	<u>151.878</u>
 Iztržek od izdaje obveznic	 <u>2.000.000</u>

Vrednotenje sestavine čistih sredstev/kapitala po modelu določanja cen pri opcijah:

Modeli določanja cen pri opcijah so uporabni za neposredno določanje poštene vrednosti opcij za zamenjavo, tako da ni potrebno odštevanje, kot kaže prejšnji zgled. Finančne inštitucije pogosto uporabljajo modele določanja cen pri opcijah za to, da določijo vrednost oziroma ceno vsakodnevnih poslov. Na voljo je več modelov, vsak med njimi ima tudi več različic, eden najbolj znanih pa je Black-Scholesov model. Zgled, ki sledi, ponazarja uporabo ene od različic Black-Scholesovega modela, ki je zasnovana na uporabi tablic iz finančnih učbenikov in druge literature. Sledi opis posameznih stopenj uporabe te različice modela.

Najprej je treba izračunati dva zneska, ki ju uporabljajo pri pripravi tablic za vrednotenje opcij:

- (a) Standardni odklon sorazmernih sprememb poštene vrednosti temeljnega sredstva, na kateri je opcija zasnovana, pomnožen s kvadratnim korenom časa do izteka opcije.

Tako dobljeni znesek se nanaša na možnost ugodnih (in neugodnih) sprememb cene sredstva v ozadju opcije, v našem primeru torej navadnih delnic subjekta, ki je izdal zamenljive obveznice. Nestanovitnost donosov sredstva v ozadju se oceni na podlagi standardnega odklona donosov. Večji standardni odklon pomeni večjo pošteno vrednost opcije. V našem zgledu naj bo standardni odklon letnih donosov delnic 30 %. Čas do izteka pravice do zamenjave je tri leta. Torej je standardni odklon sorazmernih sprememb poštene vrednosti delnic, pomnožen s kvadratnim korenom časa do izteka opcije določen tako:

$$0.3 \times \sqrt{3} = \underline{0.5196}$$

- (b) Razmerje med pošteno vrednostjo sredstva, na katerega se nanaša opcija in sedanjo vrednostjo opcije odraža ceno.

Ta znesek povezuje sedanjo vrednost sredstva, ki se nanaša na opcijo, s stroški, ki jih mora plačati imetnik opcije, če želi pridobiti to sredstvo, povezan pa je z notranjo vrednostjo opcije. Večji znesek pomeni večjo pošteno vrednost nakupne opcije. V našem zgledu je tržna vrednost vsake delnice ob izdaji obveznic enaka 3. Sedanja vrednost pričakovanih dividend za čas, ko velja opcija, se odšteje od tržne cene, ker izplačilo dividend pomeni zmanjšanje poštene vrednosti delnic in tako tudi poštene vrednosti opcije. Sedanja vrednost dividende, ki je 0,14 na delnico na koncu vsakega leta, razobrestena (diskontirana) po 5-odstotni obrestni meri, ki ne vključuje premije za tveganje, znaša torej 0,3813. Sedanja vrednost sredstva, na katero se opcija nanaša je torej:

$$3 - 0.3813 = 2.6187 \text{ na delnico.}$$

Sedanja vrednost pogodbene cene je 4 na delnico, razobrestena (diskontirana) tri leta po 5-odstotni obrestni meri, ki ne vključuje premije za tveganje, ob predpostavki, da bodo obveznice ob zapadlosti v plačilo zamenjane za delnice, je torej 3,4554. Razmerje je torej:

$$2.6187 \div 3.4554 = \underline{0.7579}$$

Opcija za zamenjavo za obveznico je neke vrste nakupna opcija. Tablica za vrednotenje nakupnih opcij kaže, da je za izračunana zneska (torej 0,5196 in 0,7579) poštena vrednost opcije približno 11,05 % poštene vrednosti sredstva, na katerega se nanaša.

Vrednost zamenljivih opcij je torej mogoče izračunati takole:

$$0.1105 \times 2.6187 \text{ na delnico} \times 250 \text{ delnic na obveznico} \times 2,000 \text{ obveznic} = \underline{144.683}$$

Poštena vrednost dolžniške sestavine sestavljenega inštrumenta, izračunana po metodi sedanje vrednosti, plus poštena vrednost opcije, izračunana po modelu Black-Schojes vrednotenja opcij, ni enako iztržku 2.000.000, ki bi ga dosegel subjekt ob izdaji zamenljivih obveznic (torej $1.848.122 + 144.683 = 1.992.805$). Majhno razliko je mogoče sorazmerno porazdeliti na poštene vrednosti obeh sestavin in tako dobiti pošteno vrednost obveznosti, ki znaša 1,854.794, in pošteno vrednost opcije, ki znaša 145.206.

Pobotanje finančnega sredstva in finančne obveznosti

25. Ta standard ne določa posebnega obravnavanja tako imenovanih "sintetičnih inštrumentov", ki so svežnji ločenih finančnih inštrumentov pridobljeni in ohranjeni v posesti, da bi imetnik svežnja posnemal značilnosti nekega drugega inštrumenta. Na primer dolgoročni vrednostni

papir (vrednostnica) s spremenljivo obrestno mero, ki je povezana z zamenjavo obrestnih mer, ki vključuje prejemanje spremenljivih zneskov in izplačevanje stalnih zneskov, pomeni sintetiziranje stalne obrestne mere dolgoročnega dolga. Vsaka od ločenih sestavin "sintetičnega instrumenta" je pogodbeno pravica ali obveznost s svojimi določbami in pogoji in jo je mogoče prenesti ali poravnati posebej. Vsaka sestavina je izpostavljena tveganju, ki se lahko razlikuje od tveganj, ki so jim izpostavljene druge sestavine. Če je torej ena sestavina "sintetičnega instrumenta" sredstvo, druga sestavina pa obveznost, se ne pobotata in ne prikažeta v bilanci stanja subjekta v čistem znesku, razen kadar ustrezata sodilom za pobotanje, ki so navedena v 39. členu tega standarda. Pogosto pa ni tako. Razkriti je treba pomembne okoliščine v zvezi z vsakim finančnim instrumentom, ki je sestavina "sintetičnega instrumenta" posebej, in to ne glede na obstoj "sintetičnega instrumenta", subjekt pa lahko poleg tega vključi še dodatne informacije o medsebojni povezavi posameznih sestavin (glejte 58. člen tega standarda).

Razkrivanje

26. 60. člen tega standarda navaja zglede zelo širokih kategorij zadev, ki jih subjekt, če so bistvene, vključuje pri razkrivanju računovodskih usmeritev. V vsakem primeru lahko subjekt izbira med dvema ali več različnimi obravnavami. Sledi širša obravnava zgledov iz 60. člena in še nekaj dodatnih zgledov okoliščin, v katerih subjekt razkriva svoje računovodske usmeritve.
- (a) Subjekt lahko pridobi ali izda finančni instrument, s katerim obveznosti vsake osebe delno niso izpolnjene ali pa sploh niso izpolnjene (včasih govorimo o neizvršeni pogodbi ali o pogodbi, katere nekateri členi bodo izvršeni v nedoločni prihodnosti). Pri takem finančnem instrumentu gre lahko za zamenjavo v prihodnosti, izvršitev zamenjave pa je lahko pogojno vezana na dogodek v prihodnosti. Na primer niti pravica niti obveznost opraviti zamenjavo na podlagi rokovne pogodbe ne povzroči posla s temeljnim finančnim instrumentom vse do zapadlosti v plačilo po pogodbi, vendar sama pravica oziroma obveznost pomeni finančno sredstvo oziroma finančno obveznost. Podobno velja za finančno poroštvo, ki od poroka ne zahteva, naj prevzame katerokoli obveznost do imetnika poročstva, dokler ne pride do neizpolnitve obveznosti. Poroštvo pa je v takem primeru porokova finančna obveznost, saj gre za pogodbeno obveznost zamenjave enega finančnega instrumenta (običajno denarja) za drug instrument (terjatev do dolžnika, ki ni izpolnil svoje obveznosti), in to v morebiti neugodnih okoliščinah.
 - (b) Subjekt se lahko loti posla, ki je po obliki neposredna pridobitev ali odtujitev finančnega instrumenta, ne da bi šlo za prenos

gospodarskega deleža v omenjenem instrumentu. Tako je na primer pri nekaterih vrstah dogovorov o ponovnem ali povratnem nakupu. Velja tudi obratno: subjekt lahko pridobi ali prenese na drugo osebo gospodarski delež v finančnem instrumentu s poslom, ki po obliki ni pridobitev ali odtujitev lastninske pravice. Na primer pri najemu bančnega posojila, kjer lahko subjekt kot svoje jamstvo zastavi terjatve do kupcev in privoli, da bo plačane zastavljene terjatve uporabilo izključno za vračanje posojila.

- (c) Subjekt lahko delno ali nepopolno prenese finančno sredstvo. Na primer pri postopku vrednostničenja subjekt pridobi ali na drugo osebo prenese nekatere, a ne vse, bodoče gospodarske koristi, ki so povezane s posameznim finančnim instrumentom.
- (d) Subjekt lahko namerava ali od njega kdo zahteva, da med seboj poveže dva ali več posameznih finančnih instrumentov in tako zagotovi sredstva, potrebna za izpolnitev nekih obveznosti. Taki dogovori so na primer "po vsebini" skrbniška pooblastila, ki ugasnejo, takoj ko so v njih določeni pogoji izpolnjeni: gre za zagotavljanje skrbništva nad finančnimi sredstvi, ki so namenjena izpolnitvi obveznosti, pri tem pa upnik teh sredstev ne sprejema za poravnavo obveznosti; sem spadajo tudi finančna jamstva, ki jih upnik ne more zaseči, in sredstva subjektov, izločena za odplačila.
- (e) Subjekt lahko uporabi različne metode obvladovanja tveganja in tako kar najbolj zmanjša izpostavljenost finančnim tveganjem. Med take metode spadajo na primer tudi zaščita pred tveganjem, pretvorba (konverzija) obrestnih mer iz spremenljivih v stalne ali obratno, razprševanje tveganja, združevanje tveganj, jamstva in različne vrste zavarovanj (tudi jamstva porokov in pogodbe, ki posebej varujejo upnika). S temi metodami je večinoma mogoče zmanjšati izpostavljenost izgubam zaradi enega izmed več različnih finančnih tveganj, ki jih prinaša posamezen finančni instrument, zasnovane pa so na domnevi, da je treba še dodatno, vendar le delno omiliti izpostavljenost tveganju.
- (f) Subjekt sme vsebinsko med seboj povezati dva ali več finančnih instrumentov v "sintetični instrument" tudi zaradi nekaterih drugih namenov, ki niso opisani v točkah (d) in (e).
- (g) Subjekt sme pridobiti ali izdati finančnega instrumenta v poslu, pri katerem znesek nadomestila v zameno za tak instrument ni povsem gotov. Pri takih poslih gre lahko za nedenarna nadomestila ali za zamenjavo več stvari oziroma sredstev.
- (h) Subjekt lahko pridobi ali izda obveznico, zadolžnico ali kak drug denarni instrument, katerega vrednost je navedena ali katerega obrestna mera se razlikuje od tiste, ki prevladuje na trgu in velja za

tak inštrument. Med take inštrumente spadajo obveznice brez kuponov in posojila, za katera veljajo navidezno ugodne razmere, pri katerih pa gre za nedenarno nadomestilo, na primer posojila z nizko obrestno mero, ki jih subjekt odobrava zaposlencem.

27. 61. člen tega standarda navaja več vprašanj ki jih subjekt vključi v razkrivanje svojih računovodskih usmeritev, če so ta vprašanja tako bistvena, da lahko vplivajo na uporabo stroškov kot podlage za merjenje. Če ni gotovo, ali bo subjektu uspelo izterjati zneske, ki bi naj bi jih iztržilo iz denarnih finančnih sredstev, ali če poštena vrednost finančnega sredstva pade pod njegovo knjigovodsko vrednost zaradi drugih vzrokov, subjekt navede svoje usmeritve za ugotavljanje:
- (a) okoliščin, v katerih je treba zmanjšati knjigovodsko vrednost sredstva;
 - (b) zneska, na katerega je treba zmanjšati knjigovodsko vrednost;
 - (c) načina oziroma metode za pripoznanje vsakega prihodka od sredstva; ter
 - (d) možnosti, da v prihodnosti razveljavi zmanjšanje knjigovodske vrednosti, če bi se spremenile okoliščine.

Priloga 3 — Zgledi zahtevanih razkritij

Ta priloga je samo ponazoritev in ni del standarda. Njen namen je ponazoriti uporabo standarda, da bi bilo lažje razumeti njegov pomen. Priloga ponazarja sestavljeni subjekt (skupino), ki vključuje več državnih javnih podjetij, ki se delno v privatni lasti in ki so izdala zamenljive menice in prednostne delnice.

Pojasnilo X1. Povzetek računovodskih usmeritev (izvleček)

Poslovne terjatve

Poslovne terjatve so izkazane v vrednostih po računih, zmanjšane za oceno dvomljivih terjatev, ki temeljijo na pregledu neporavnanih zneskov ob koncu leta. Dvomljive terjatve se odpišejo, ko se ugotovi, da so dvomljive.

Naložbe

Naložbe v vrednostne papirje, ki kotirajo in ki ne kotirajo, razen v konsolidiranih (skupinskih) računovodskih izkazih odvisnih in pridruženih subjektov, se pripoznajo po nabavni vrednosti, prihodki iz naslova dividend se pripoznajo v izkazu prihodkov in odhodkov, ko nastopi terjatev.

Glavnica obveznice brez kupona se izračuna z razobrestovanjem (diskontiranjem) denarnih tokov povezanih s končnim odkupom naložbe. Popust se amortizira v obdobju do zapadlosti. Razobrestovalna mera (diskontna stopnja) je vključena v posel.

Posojila

Posojila in zadolžnice so izkazane po osnovnih vrednostih, ki predstavljajo sedanjo vrednost prihodnjih denarnih tokov, povezanih z upravljanjem dolga. Obresti se vračunajo v obdobju v katerem zapadejo in se izkazujejo kot del ostalih obveznosti.

Ob izdaji zamenljivih menic se poštena vrednost sestavine obveznosti, ki je obveza plačati v prihodnosti glavnico in obresti imetnikom menic, izračuna ob uporabi tržne obrestne mere enakovredne nezamenljive menice. Preostali znesek, ki predstavlja pošteno vrednost opcije zamenjave, je vključen v kapital kot drugi lastniški vrednostni papirji (vrednostnice), pri tem pa se sprememba vrednosti opcije zamenjave v kasnejših obdobjih ne pripozna. Obveznost je vključena med posojila in izkazana na osnovi amortizirane nabavne vrednosti, pri čemer se obresti iz menic pripoznajo kot stroški posojila na osnovi dejanskega donosa dokler obveznost ne preneha zaradi zamenjave ali zapadlosti menice.

Odkupljive prednostne delnice, ki zagotavljajo obvezen odkup ali pa ponujajo imetniku možnost odkupa, so izkazane med obveznostmi, kajti v bistvu so posojilo.

Dividende, ki se izplačajo zaradi deležev se pripoznajo v izkazu prihodkov in odhodkov kot obresti in stroški financiranja na podlagi poslovnih dogodkov.

Izpeljani finančni instrumenti

Subjekt sklepa rokovne pogodbe o dobavi valut v prihodnosti in sporazume o zamenjavi obrestnih mer.

Čisti znesek terjatve ali obveznosti na podlagi sporazumov o zamenjavi obrestnih mer se postopno pripozna v obdobju do poravnave. Pripoznan znesek se obračuna kot prilagoditev stroškov iz obresti in financiranja v obdobju ter vključi med druge terjatve in obveznosti na vsak datum poročanja.

Pojasnilo X2. Obvladovanje finančnega tveganja

Dejavniki finančnega tveganja

Zaradi svojih dejavnosti je subjekt izpostavljen številnim finančnim tveganjem in učinkom zaradi: sprememb tržnih cen dolga in kapitala, menjalnih tečajev tujih valut in obrestnih mer. Celoten program subjekta glede obvladovanja tveganja je osredotočen na nepredvidljivost finančnih trgov, njegov namen pa je znižati možne ostre učinke na finančni uspeh subjekta. Subjekt uporablja izpeljane finančne instrumente kot so zamenjave obrestnih mer in pogodbe o trgovanju z različnimi tujimi valutami da določeno izpostavljenost varuje pred tveganjem .

Obvladovanje tveganja izvaja centralna finančna agencija (Finančna družba) v skladu z usmeritvami, ki jih je odobril njen upravni odbor in v skladu s preudarnimi smernicami, ki jih je določilo Ministrstvo za finance. Finančna družba prepozna, vrednoti in sprejema varovanje pred finančnimi tveganji v tesnem sodelovanju s poslovnimi enotami. Odbor zagotavlja pisna pravila za celotno obvladovanje tveganja kot tudi pisne usmeritve, ki pokrivajo določena področja, kot je tveganje spremembe deviznih tečajev, obrestno tveganje, zaupanjsko (kreditno) tveganje, uporabo izpeljanih finančnih instrumentov in investiranje (naložbenje) presežnih denarnih sredstev.

Obrestno tveganje

Prihodki in denarni tokovi iz poslovanja subjekta so v precejšnji meri neodvisni od sprememb tržnih obrestnih mer. Subjekt ne poseduje pomembnih sredstev, ki bi prinašala obresti. Usmeritev subjekt je, da ima približno 80 % posojil v instrumentih s stalno obrestno mero. Ob koncu leta je bilo 75 % posojil s stalno obrestno mero. Subjekt si občasno izposoja po spremenljivih obrestnih merah in uporablja zamenjave obrestnih mer kot varovanje pred tveganjem denarnih tokov za prihodnja plačila obresti, ki imajo gospodarski učinek zamenjave obrestnih mer posojil iz spremenljivih obrestnih mer v stalne obrestne mere, ki so nižje od tistih, ki so veljale takrat, ko je bilo posojilo najeto. Z zamenjavami obrestnih mer se subjekt z drugimi

osebami dogovori, da bo v določenih medobdobjih (v glavnem vsake tri mesece) zamenjal razliko v zneskih med stalnimi pogodbenimi in spremenljivimi obrestnimi merami, izračunanimi glede na dogovorjene namišljene zneske glavnice.

Zaupanjsko (kreditno) tveganje

Subjekt nima nakopičenega bistvenega zaupanjskega (kreditnega) tveganja. Druge pogodbene stranke pri izpeljanih finančnih instrumentih in denarne transakcije so omejeni na finančne inštitucije, ki imajo zelo dobro boniteto. Subjekt ima usmeritve, ki omejujejo znesek kreditne izpostavljenosti katerikoli finančni inštituciji.

Likvidnostno tveganje

Preudarno upravljanje z likvidnostnim tveganjem vključuje držati dovolj denarja in tržnih vrednostnih papirjev (vrednostnic), možnost financiranja s primernim zneskom odobrenih sredstev s posojili in sposobnost sklepanja valutnih poslov na trgu. Finančna družba teži k vzdrževanju fleksibilnosti pri zagotavljanju sredstev tako, da omogoča dostop do zanesljivih virov sredstev (kreditnih linij).

Ocena poštene vrednosti

Poštena vrednost izpeljanih finančnih instrumentov, s katerimi se javno trguje, in vrednostnih papirjev (vrednostnic), s katerimi se trguje in so na voljo za prodajo, temelji na ponujenih tržnih cenah na datum poročanja. Poštena vrednost zamenjav obrestnih mer se izračuna kot sedanja vrednost ocenjenih prihodnjih denarnih tokov. Poštena vrednost rokovnih pogodb o dobavi valut v prihodnosti se določi z uporabo tržnih obrestnih mer za rokovne pogodbe na datum poročanja.

Pri ocenjevanju poštene vrednosti izpeljanih finančnih instrumentov, s katerimi se ne trguje na trgu, in drugih finančnih instrumentov uporablja subjekt več metod in postavlja predpostavke, ki temeljijo na tržnih pogojih, ki obstojajo na vsak datum poročanja. Ponujene tržne cene ali cene, ki jih ponujajo posredniki za določene ali podobne instrumente se uporabljajo za dolgoročne dolgove. Druge metode, kot so modeli za določanje cen opcij in ocenjene razobrestene (diskontirane) vrednosti prihodnjih denarnih tokov, se uporabljajo za določanje poštene vrednosti za preostale finančne instrumente.

Nominalne vrednosti zmanjšane za katerekoli ocenjene prilagoditve kreditu za finančna sredstva in obveznosti z zapadlostjo manj kot eno leto so približek njihove poštene vrednosti. Poštena vrednost finančnih obveznosti za namene razkrivanja se oceni z razobrestovanjem (diskontiranjem) prihodnjih pogodbenih denarnih tokov po trenutnih tržnih obrestnih merah, ki so subjektu na voljo za podobne finančne instrumente.

Pojasnilo X3. Finančni instrumenti*(i) Zunajbilančni izpeljani finančni instrumenti*

Subjekt je oseba pri izpeljanih finančnih instrumentih pri običajnem poslovanju z namenom varovanja pred tveganjem izpostavljenosti spremembam obrestnih mer in deviznih tečajev.

Pogodbe o zamenjavi obrestnih mer

Posojila subjekta imajo trenutno povprečno spremenljivo obrestno mero 8,5 %. Usmeritev subjekta je, da del posojil varuje pred izpostavljenostjo povišanja obrestnih mer. Zaradi tega je subjekt sklenil pogodbe o zamenjavi obrestnih mer v skladu s katerimi je zavezan k prejemanju spremenljivih obrestnih mer, plačuje pa po stalnih obrestnih merah. Pogodbe se poravnajo v čistem znesku, čisti znesek terjatev ali obveznosti pa se na datum poročanja izkaže med drugimi terjatvami ali drugimi obveznostmi.

Terjatve ali obveznosti za čiste obresti v skladu s pogodbo zapadejo vsakih 90 dni. Datumi poravnave sovpadajo z datumi na katere zapadejo obresti za temeljni dolg.

Zamenjave, ki trenutno veljajo, obsegajo približno 60 % (20X1–40 %) neporavnane glavnice posojila in se iztečejo ob zapadlosti vsakega posojila. Stalne obrestne mere se gibljejo v razponu med 7,8 % in 8,3 % (20X1–9,0 % in 9,6 %), spremenljive obrestne mere pa med 0,5 % in 1,0 % nad obrestno mero za 90-dnevno bančno menico, ki je na datum poročanja znašala 8,2 % (20X1–9,4 %).

Na dan 30. junija 20X2 so namišljeni zneski glavnice in obdobja izteka pogodb o zamenjavi obrestnih mer naslednji:

	20X2	20X1
	v 000 d.e.	v 000 d.e.
Manj kot 1 leto	30	20
1–2 leti	250	170
2–3 leta	250	170
3–4 leta	300	80
4–5 let	180	–
	<hr/> 1.010 <hr/>	<hr/> 440 <hr/>

Rokovne pogodbe o dobavi valut v prihodnosti

Sistem železniškega potniškega prometa se znatno izboljšuje. Tako bodo kupili nov vozni park od države A in B. Da bi se zaščitili pred gibanjem deviznih tečajev, je subjekt sklenil rokovne pogodbe o dobavi valut v prihodnosti in kupil tujo valuto A (FCA) in tujo valuto B (FCB).

Pogodbe se iztečejo takrat, ko naj bi subjekt prejel večje pošiljke voznega parka in tako pokril načrtovano nabavo za naslednje poslovno leto.

Na datum poročanja so podatki odprtih pogodb naslednji:

Kupi FC_A	Prodaj domačo valuto		Povprečni devizni tečaj	
	20X2	20X1	20X2	20X1
	\$'000	\$'000		

Zapadlost

0–6 mesecev	2.840	3.566	0,7042	0,7010
6–12 mesecev	4.152	1.466	0,7225	0,6820

Kupi FC_B	Prodaj domačo valuto		Povprečni devizni tečaj	
	20X2	20X1	20X2	20X1
	\$'000	\$'000		

Zapadlost

0–6 mesecev	4.527	2.319	0,6627	0,6467
6–12 mesecev	–	1.262	–	0,6337

Ker te pogodbe predstavljajo varovanje pred načrtovanimi nabavami v prihodnosti se neunovčeni dobički in izgube, ki izhajajo iz teh pogodb ter stroški teh pogodb odložijo in pripoznajo pri merjenju temeljnega posla. V odloženih zneskih so vključeni tudi morebitni dobički in izgube iz pogodb o varovanju pred tveganjem, ki so se zaključile pred zapadlostjo, pri tem pa se pričakuje, da bo do posla varovanja pred tveganjem prišlo.

(ii) Izpostavljenost zaupanjskemu (kreditnemu) tveganju

Zaupanjsko (kreditno) tveganje za finančna sredstva subjekta, razen naložb v delnice, ki so bila pripoznana v bilanci stanja je običajno knjigovodska vrednost, zmanjšana za popravke vrednosti terjatev.

Menice in obveznice brez kuponov, ki so bile kupljene s popustom ali po nominalni vrednosti so v bilanci stanja izkazane po vrednosti, ki je nižja od unovčljive vrednosti ob zapadlosti. Celotna izpostavljenost zaupanjskemu (kreditnemu) tveganju subjekta bi lahko vključevala tudi razliko med knjigovodsko vrednostjo in iztržljivo vrednostjo.

Pripoznana finančna sredstva konsolidiranega (uskupinjenega) subjekta vključujejo terjatve za neunovčljive dobičke pri izpeljanih finančnih instrumentih. Za zunajbilančne finančne instrumente, hkrati z izpeljanimi instrumenti, ki so izročljivi izhaja zaupanjsko (kreditno) tveganje tudi iz morebitne nezmožnosti nasprotnih oseb, da izpolnijo svoje obveznosti v skladu s pogodbami ob njihovi zapadlosti. Znatna izpostavljenost izhaja iz rokovnih pogodb o dobavi valut v prihodnosti, konsolidiran (uskupinjen) subjekt pa je izpostavljen izgubi v primeru da nasprotna oseba ne more izpolniti pogodbenega zneska. Na datum poročanja so terjatve (ustreznik domače valute) naslednje:

	20X2	20X1
	v 000 d.e.	v 000 d.e.
Domača valuta	2.073	1.422
Tuja valuta	11.599	8.613

(iii) Izpostavljenost obrestnemu tveganju

Izpostavljenost subjekta obrestnemu tveganju in dejanska tehtana povprečna obrestna mera v obdobjih zapadlosti je predstavljena v naslednji preglednici. Za obrestne mere, ki veljajo za vse vrste sredstev ali obveznosti glejte posamezna pojasnila pri računovodskih izkazih [tukaj niso prikazana].

Izpostavljenost izhaja predvsem iz sredstev in obveznosti, ki prinašajo spremenljive obrestne mere ko subjekt namerava držati sredstva in obveznosti po stalnih obrestnih merah do njihove zapadlosti.

FINANČNI INSTRUMENTI: RAZKRIVAJE IN PREDSTAVLJANJE

	Spremenljiva obrestna mera 000 d.e	1 leto ali manj 000 d.e	Več kot 1 leto in manj kot 5 let 000 d.e	Več kot 5 let 000 d.e	Ne- obrestovan 000 d.e	Skupaj 000 d.e
20X2						
Finančna sredstva						
Denar in depoziti	3.952	–	–	–	250	4.202
Terjatve	–	386	416	860	5.523	7.185
Druge finančna sredstva- naložbe	–	–	260	–	1.400	1.660
	3.952	386	676	860	7.173	13.047
Tehtana povprečna obrestna mera	7.85%	8.77%	8.69%	8.82%		
Finančne obveznosti						
Prekoračitev sredstev na bančnem računu in posojila	2.880	–	–	–	–	2.880
Poslovne in druge obveznosti	–	–	–	–	3.145	3.145
Menične obveznosti	–	250	–	–	–	250
Zamenljive menice	–	–	–	1.800	–	1.800
Odkupljive prednostne delnice	–	–	–	1.000	–	1.000
Druge posojila	–	50	180	200	–	430
Zadolžnice	–	200	300	1.500	–	2.000
Obveznosti iz naslova najema	–	80	350	145	–	575
Zamenjave obrestnih mer*	(1.010)	30	980	–	–	–
	1.870	610	1.810	4.645	3.145	12.080
Tehtana povprečna obrestna mera	8.64%	8.94%	9.24%	7.95%		
Čista finančna sredstva (obveznosti)	2.082	(224)	(1.134)	(3.785)	4.028	967

* Namisljeni zneski glavnice

	Spremenljiva obrestna mera 000 d.e	1 leto ali manj 000 d.e	Več kot 1 leto in manj kot 5 let 000 d.e	Več kot 5 let 000 d.e	Ne- obrestovan 000 d.e	Skupaj 000 d.e
20X1						
Finančna sredstva						
Denar in depoziti	2.881	–	–	–	200	3.081
Terjatve	–	156	70	250	4.059	4.535
Druge finančna sredstva- naložbe	–	–	–	–	500	500
	2.881	156	70	250	4.759	8.116
Tehtana povprečna obrestna mera	8.75%	9.20%	9.83%	5%		
Finančne obveznosti						
Prekoračitev sredstev na bančnem računu in posojila	3.150	–	–	–	–	3.150
Poslovne in druge obveznosti	–	–	–	–	2.412	2.412
Menične obveznosti	–	130	–	–	–	130
Odkupljive prednostne delnice	–	–	–	1.000	–	1.000
Druge posojila	–	50	100	–	–	150
Zadolžnice	–	1.000	800	1.200	–	3.000
Obveznosti iz naslova najema	–	75	365	210	–	650
Zamenjave obrestnih mer*	(440)	20	420	–	–	–
	2.710	1.275	1.685	2.410	2.412	10.492
Tehtana povprečna obrestna mera	9.98%	10.28%	10.23%	10.25%		
Čista finančna sredstva (obveznosti)	171	(1.119)	(1.615)	(2.160)	2.347	(2.376)

* Namisljeni zneski glavnice

*(iv) Čista poštena vrednost finančnih sredstev in obveznosti**Bilančne postavke*

Čista poštena vrednost denarja in denarnih ustreznikov subjekta ter denarnih finančnih sredstev in finančnih obveznosti, ki ne prinašajo obresti, je približno enaka njihovi knjigovodski vrednosti.

Čista poštena vrednost drugih denarnih finančnih sredstev in finančnih obveznosti temelji na tržnih cenah, če trg obstaja ali razobrestovanju (diskontiranju) pričakovanih prihodnjih denarnih tokov s trenutnimi obrestnimi merami za sredstva in obveznosti s podobnimi tveganji.

Kapitalske naložbe s katerimi se trguje na organiziranih trgih so ovrednotene glede na tržne cene, ki prevladujejo na datum poročanja. Za kapitalske naložbe, s katerimi se ne trguje, je poštena vrednost ocena Finančne družbe, ki temelji na temeljnih čistih sredstvih, prihodnjih opravičljivih zaslužkih in morebitnih posebnih okoliščinah, ki se nanašajo na določeno naložbo.

Zunajbilančne postavke

Subjekt je zavarovan pred morebitnimi izgubami, ki bi lahko nastale v povezavi z deleži v določenih nevladnih družbah. Čista poštena vrednost zavarovanja je razlika med knjigovodsko vrednostjo in čisto pošteno vrednostjo deležev.

Nakupna opcija, ki nepovezani osebi omogoča možnost pridobitev deleža subjekta v državni letalski družbi, ki se ukvarja z notranjimi leti, nima denarne vrednosti, čista poštena vrednost pa je materialno nepomembna.

Poštena vrednost zadolžnic, ki so bile v bistvu preklicane in za katere je subjekt zagotovil poplačilo je enaka njihovi nominalni vrednosti.

Čista poštena vrednost finančnih sredstev ali finančnih obveznosti, ki izhajajo iz dogovorov o zamenjavi obrestnih mer je določena kot knjigovodska vrednost, ki predstavlja vrednost terjatev ali obveznosti na datum poročanja in sedanja vrednost ocenjenih prihodnjih denarnih tokov, ki niso bili pripoznani kot sredstvo ali obveznost.

Za rokovne pogodbe o dobavi valut v prihodnosti je poštena vrednost neunovčen dobiček ali izguba na datum poročanja, ki se izračuna glede na sedanji rokovni tečaj za pogodbe s podobno zapadlostjo.

Subjekt ima potencialne finančne obveznosti, ki izhajajo iz določenih obvez. Iz teh obvez se ne pričakujejo pomembne izgube, čista poštena vrednot, ki je razkrita spodaj, predstavlja oceno Ministrstva za finance o zneskih, ki bi jih moral subjekt poravnati kot nadomestilo, če bi te obveze prevzela druga oseba.

Knjigovodska vrednost in čista poštena vrednost finančnih sredstev in finančnih obveznosti na datum poročanja sta:

FINANČNI INSTRUMENTI: RAZKRIVAJE IN PREDSTAVLJANJE

	20X2		20X1	
	Knjigovodska vrednost 000 d.e.	Čista tržna vrednost 000 d.e.	Knjigovodska vrednost 000 d.e.	Čista tržna vrednost 000 d.e.
Bilančni finančni instrumenti				
Finančna sredstva				
Denar	250	250	200	200
Depoziti	3.952	3.952	2.881	2.881
Poslovne terjatve	5.374	5.374	3.935	3.935
Menice	440	437	140	140
Posojila direktorjem	147	121	136	107
Druge terjatve	424	425	124	124
Posojila povezanim osebam	800	800	200	200
Deleži v drugih povezanih osebah	200	227	200	227
Deleži v drugih družbah	100	100	200	190
Obveznice brez kupona	60	58	–	–
	11.747	11.744	8.016	8.004
Neposlovna finančna sredstva				
Poslovne naložbe				
Deleži v nedržavnih družbah	1.100	900	100	60
Zadolžnice	200	215	–	–
	13.047	12.859	8.116	8.064
Finančne obveznosti				
Poslovne obveznosti	2.405	2.405	1.762	1.762
Druge obveznosti	740	740	650	650
Prekoračitve na bančnem računu	2.350	2.350	2.250	2.250
Posojila bank	530	537	900	898
Menične obveznosti	250	241	130	130
Zamenljive menice	1.800	1.760	–	–
Odkupljive prednostne delnice	1.000	875	1.000	860
Druga posojila	430	433	150	150
Obveznosti iz naslova najemov	575	570	650	643
Neposlovne finančne obveznosti	10.080	9.911	7.492	7.343
Zunajbilančni finančni instrumenti	2.000	2.072	3.000	3.018
	12.080	11.983	10.492	10.361
Prejeto nadomestilo	– ⁽ⁱ⁾	200	– ⁽ⁱ⁾	40
Rokovne pogodbe o dobavi valut v	61 ⁽ⁱⁱ⁾	61	26	26

FINANČNI INSTRUMENTI: RAZKRIVAJE IN PREDSTAVLJANJE

prihodnosti

Zamenjave obrestnih mer	2 ⁽ⁱⁱ⁾	13	1	2
	63	274	27	68
Finančne obveznosti				
Nakupne opcije	–	–	–	–
Ukinjene zadolžnice	–	1.000	–	–
Rokovne pogodbe o dobavi valut v prihodnosti	607⁽ⁱⁱ⁾	402	304	231
Pogojne obveznosti	–	25	–	30
	607	1.427	304	261

(i) Vključeno v knjigovodski vrednosti poslovnih naložb zgoraj.

(ii) Knjigovodske vrednosti so neunovčeni dobički ali izgube, ki so bile/i vključeni/e v bilančnih finančnih sredstvih in obveznostih razkritih zgoraj.

Razen tistih vrst sredstev in obveznosti, ki so izkazane “poslovne”, se z nobenimi finančnimi sredstvi in finančnimi obveznostmi ne trguje na organiziranih trgih v standardizirani obliki

Čeprav so nekatera finančna sredstva izkazana po vrednosti, ki je višja od poštene vrednosti, upravni odbor ni določil, da bi se morala ta sredstva odpisati, ker se ta sredstva nameravajo obdržati do zapadlosti.

Čista poštena vrednost ne vključuje stroškov, ki bi nastali ob prodaji sredstva, vključuje pa stroške, ki bi nastali ob poravnavi obveznosti.

Primerjava z MRS 32

Mednarodni računovodski standard za javni sektor (MRSJS) 15 - Finančni instrumenti: Razkrivanje in predstavljanje je izpeljan iz Mednarodnega računovodskega standarda (MRS) 32 (spremenjen 1998) - Finančni instrumenti: Razkrivanje in predstavljanje. Najpomembnejše razlike med MRSJS 15 in MRS 32 so naslednje:

- MRS 32 je bil spremenjen oktobra 2000, z namenom izločiti zahteve glede razkrivanja, ki so postala odvečna zaradi mednarodnega računovodskega standarda (MRS) 39 - Finančni instrumenti: Pripoznavanje in merjenje. Trenutno še ni MRSJS, ki bi obravnaval vprašanje pripoznavanja in merjenja finančnih instrumentov. Zaradi tega so člani, ki obravnavajo varovanje pred tveganji v pričakovanih poslih v prihodnosti in druga razkritja, ostali v MRSJS 15 nespremenjeni.
- V MRSJS 15 so bile dodane dodatne razlage, ki jih ni v MRS 32 z namenom razjasniti uporabnost standardov za računovodenje subjektov javnega sektorja.
- MRSJS 15 v nekaterih primerih uporablja drugačno izrazoslovje kot MRS 32. Najpomembnejši primeri so uporaba izrazov "subjekt", "prihodek" in "izkaz prihodkov in odhodkov" (razen sklicevanje na "bilančne in ne-bilančne postavke") in "čista sredstva/kapital" (razen sklicevanje na "kapitalske instrumente") v MRSJS 15. Ustrezni izrazi v MRS 32 so "podjetje", "dohodek", "izkaz poslovnega izida" in "kapital".
- MRSJS 15 vsebuje opredelitev zavarovalne pogodbe. Zavarovalne pogodbe so razložene le v razlagi MRS 32.
- MRSJS 15 vsebuje vodič o uporabi, ki naj bi pomagal sestavljalcem računovodskih izkazov (Priloga 1). MRS 32 ne vsebuje takšnega vodiča.
- MRSJS 15 vsebuje ponazoritev razkritij, ki jih zahteva standard (Priloga 3). MRS 32 ne vsebuje zgledov glede razkritij.